



# Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 30. (90.) ÉVF. • 9. SZÁM • 2020. SZEPTEMBER • ÁRA: 3 LEJ



Fotó: Czire Alpár

## A jövő nézedékekért

• A krónikák első könyve elmeséli, hogyan készítette elő Dávid király Izrael templomának megépítését. Megtudjuk, hogy Dávid, az egykori pásztorlegény apaként milyen gondoskodó. Tudja, hisz egykor maga is volt gyermek, hogy fia, Salamon még tapasztalatlan ifjú, ezért mindent megtesz, ami tőle telik, hogy jövőjét egyengesse. De azt is tudja, hogy Isten nélkül semmivé válnak az emberi erőfeszítések.

Amióta elérhetővé és kötelezővé vált az oktatás mindenki

számára, azóta szeptember nemcsak a terménybetakarítás hava. Istennek nemcsak anyagi javainkért, hanem a kezüket a tudás gyümölcseiért nyújtó gyermekeinkért is hálát adunk.

Ahogy Dávid király is tudta, hogy a templomot ő már nem fejezheti be, de fia révén népe vágya beteljesülhet, megértjük, hogy egykor mi is tapasztalatlan Salamonok voltunk, ma pedig Dávidok, akik mindent megtesznek a Salamonokért, hogy egy nép álma valóra váljon.

## A tartalomból:

Online oktatás: jó vagy rossz?

4

Tízéves a kolozsvári unitárius bölcsőde

5

Nagycsaládos gondolatok

7

Nyár más szemmel

22

Felelősségünk a következő nézedékért

23

ArtZ-émlékek

24

„Adjon neked az ÚR értelmet és bölcsességet...” (1Krán 22,12a)



# Nyári önkéntesek



Képek a Gondviselés Segélyszervezet legutóbbi segélyakcióiról és a szindi kalákákról



## LÉLEKKENYÉR

## Istenbe vessék bizalmukat!

SIPOS  
MÓNKA  
REBEKA

A zsoltáríró a 78. zsoltár kezdéseként a figyelem ünnepélyes felhívása után bejelenti, hogy nagy, magasztos és fontos dolgokról fog beszélni. Valami olyanról, ami felrázza az emberek elméjét, ami tanulságos és különleges figyelemre méltó.

Mintha egy iskolai évnyitó ünnepségen lennének szülőként, tanítóként vagy éppen diákként. Szép, ünneplő ruhába öltözve lelkileg is, mint aki napok óta készül egy új kezdetre, egy nyitásra. Ahol mindenki, aki szóhoz jut, valami maradandót, elgondolkodtatót szeretne mondani.

De vajon gyermekeink mit szeretnének hallani? A szünidőben néha azon kaptam magam, hogy hosszasan, csodálattal nézem őket, ahogy velünk, felnőttekkel ellentétben önfeledten rohangálnak, ahogy belesimulnak a fénylő napsütésbe, vagy belesikitanak az esti csöndbe, nem foglalkozva a világ dolgaival, agyonszeretik házi kedvenceiket.

Aztán ahogy nyakukon érzik az iskolakezdés pillanatát, az utolsó napokban kicsit elcsendesednek, megszeppennek. „Vajon mit szól a tanító néni, az osztályfőnök, hisz nem olvastam eleget, nem gyakoroltam elég sokszor a hegedűdarabjaimat, a helyesírásban is van, amit elfelejtettem” – hallgatom a csendes vallomásokat. Egy pillanatilag én is önvizsgálatot tartok, és belém nyilall a kérdés: én, mi, felnőttek, mit nem gyakoroltunk eleget, a jó példát, a felelősségteljes viselkedést, a jó cselekedeteket, a feltétel nélküli szeretetet? Megsimogatva, magamhoz ölelve őket, csak ennyit tudok sutogni: Nem ez a legfontosabb, ne féljete! Én mindig szeretni foglak! És a tanító néni, a tanáraitok is szeretnek, és most már nagyon visszavárnak az iskolába!

Egyházunk fennállásának 450 éves évfordulója alkalmából a gyermektáborokban időkapuszulát ástunk el, amelyben üzeneteket hagyunk hátra, hogy majd ötven év múlva az utókor elolvashassa azokat. Azóta gyakran játszunk azt a játékot a diákokkal, hogy mit tennénk az időkapuszulába akkor, ha... Mit írnék gyöngybetűkkel arra a kis papírkára, amit szívesen elolvasnék akár ötven év múlva is?

Én biztos beleírnám azt, hogy felelőséggel tartozunk azokért, akiket szeretünk. Felelősek vagyunk azért, hogy milyen értékeket adunk át, hisz minden szavunk és mindennapi viselkedésünk egyfajta tanítás! „Amiket hallottunk és tudunk, mert őseink elbeszéltek nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől, elbeszéljük a jövő nemzedéknek” – hirdetjük a zsoltáríróval. Tetteinkben pedig jó lenne Kassai Lajos szavára hallgatni: „Nem az őseket kell követni, hanem azt, amit az

ősök követtek.” S ha már bölcsen megválogattuk azokat, akiket utánozni fogunk, akkor azt őszinte és nem ingadozó hittel tegyük! Nem egy átmeneti impulzus hevéből indítva, nem úgy, mint amikor elhangzik egy lelkesítő beszéd, s akkor megfogadjuk, hogy ez-

„Mert példázatra nyitom számat, ősrégi titkokat akarok hirdetni. Amiket hallottunk és tudunk, mert őseink elbeszéltek nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől, elbeszéljük a jövő nemzedéknek: az Úr dicső tetteit és erejét, csodáit, amelyeket véghezvitt... Tudja meg ezt a jövő nemzedék, a születendő fiak, és ha felnőnek, beszéljék el fiaiknak, hogy Istenbe vessék bizalmukat...” (Zsolt 78,2–4.6–7a)

után minden másképp lesz, aztán mégis hamar tovashal minden gondolat a fogadalmakkal együtt.

Hiszem, hogy a ránk bízottakkal kapcsolatban felelősséget csak akkor tudunk igazán érezni, vállalni, ha a jó Isten vezérel tanítói, nevelői munkánkban, ha belülről fakad a tanítás továbbadása, és nem utánozni akarunk, nem az elismerésért tesszük, hanem lélekből! Bárhogy is legyen a tanítás ebben a tanévben, nem szabad hiányozzon a lélek-jelenlét. Lélek-jelenlét az írásban, a hangüzenetben, a számonkérésben... Ugye, már értjük, hogy miért is olyan jó, amikor szemtől szembe mondhatjuk el egymásnak mondandónkat, amikor érezni lehet, hogy a szavakon túl a szívünk és lelkünk is megszólal?

Azt olvastam, hogy amikor ünnepélyesen vízre bocsátották a Titanic luxushajót, a hajóépítő társaság egyik alkalmazottja büszkén kijelentette: „Ezt a hajót még maga az Isten sem süllyesztheti el.” Később a tengerészek is biztosították az utasokat: „Igen, maga az Úristen sem tudja elsüllyeszteni e hajót.” Aztán ötnapi hajózás után a Titanic mégis elsüllyedt. Amikor bajba kerültek, morzekóddal kértek segítséget, így talált rá a megmenekültekre a Carpathia gőzös.

Van úgy, hogy mi is csak a saját erőnkben, tudásunkban, megvalósításainkban bízunk a legjobban.

Tökéletesnek hisszük munkánkat, alkotásainkat, életvitelünket. Ilyenkor megfélekedünk mindenről és mindenkiről. Aztán, ha mégis hirtelen bajba kerülünk, és azt vesszük észre, hogy süllyedni kezd alattunk a hajó, akkor segítséget kérünk. Csak ne legyen túl késő! Vajon ki az, akit ha segítségül hívunk, mindig ott van mellettünk? Ki az, akibe bizalmunkat vetetjük minden időben?

Boldog az az ember, aki őszinte hittel Istenhez tudja kötni szívét, aki minden időben segítségül tudja

hívni Őt, akinek a belé vetett bizalom fenntartása és táplálása a mindennapi kenyere. „Tudja meg ezt a jövő nemzedék, a születendő fiak, és ha felnőnek, beszéljék el fiaiknak, hogy Istenbe vessék bizalmukat.”

Miért is imádkozhatnánk a jó Istenhez ilyenkor, iskolakezdéskor, mint azért, hogy boldog, testileg és lelkileg egészséges gyermekeink legyenek. Járjunk hát előttük hittel, Istenbe és egymásba vetett bizalommal, mindezek mellett pedig szívünkben nagy-nagy szeretettel!

## Online oktatás: jó vagy rossz?

RÁCZ MÁRIA

• Március 12-től bezártak az iskolák, óvodák, bölcsődék. Akkor azt reméltük, hogy csak a vakáció előtti időszakra lesz érvényes ez a rendelkezés. Aztán a vakáció utánra nyilvánvalóvá vált, hogy a tanintézetek az iskolai év végéig nem fognak kinyitni, legalábbis nem a hagyományos módon. Helyette valami más, valami új és kissé talán félelmetes következik: online folytatódik a tanítás.

Az új helyzet fenekestől felforgatta a gyerekek, pedagógusok és a szülők, sok esetben a gyerekek nevelésébe besegítő nagyszülők életét is. Talán a pedagógusok részéről igényelt a legnagyobb rugalmasságot és erőfeszítést, hiszen sok esetben évtizedeken át sikerrel használt eszközökről és módszerekről kellett lemondani, és egészen újakat, ismeretleneket és idegeneket alkalmazni helyettük. Az iskolák kapkodva keresték az online tanításhoz legmegfelelőbb platformokat, internetes felületeket, kommunikációs eszközöket. Az ingyenes oldalak azonban sorra befuccsoltak, túlterhelődtek, nem bírták meg a hirtelen megnőtt látogatottságot.

A gyerekek szülői segítséggel, nagyobb diákok önállóan próbálták lépést tartani a hirtelen beállt változásokkal. Az eddig csak osztálycsevegésre használt csoportok megteltek információkkal és iskolai feladatokkal, az eddig csak játékokra használt okoseszközökre új programokat kellett telepíteni, s hamar kiderült, hogy kinek nincs laptopja vagy azon mikrofonja, kamerája, vagyis mennyit kellene a családi kasszából a gyerekek okoseszközeire költeni.

A szülőkre nehezedett talán a legnagyobb nyomás. A családok karanténba vonultak, otthonuk foglyai lettek. Először is meg kellett oldani az otthoni munkavégzést, vagyis még egy-két számítógépre szükségük lett a szülőknek is, vagy úgy bejárni a munkahelyre, hogy a lehető legkevesebb emberrel találkozzanak, s amint hazaértek, alaposan fertőtleníteni magukat. Arról nem is beszélve, hogy hány embert küldtek fize-

tés nélküli szabadságra vagy bocsátottak el végérvényesen a munkahelyéről. Ezek után szülő legyen a talpán, aki le tudta kötni 1-2-sok gyermekét, szórakoztatni tudta őket, hogy ne érezzék a nyomasztó otthonulés és a félelmetes veszély árnyait, s közben sikerült segíteni nekik az otthon tanulásban, esetleg kezelte az összeczártság miatt kialakult vagy felerősödött konfliktusokat, és mindeközben ő maga nem esett kétségbe, nem érezte, hogy kicsúszott lába alól a talaj.

Mi vár ránk az iskolakezdéskor? Még nem tudjuk. Emberi, unitárius keresztény valónkból fakadóan reménykedünk a legjobban és igyekszünk felkészülni a legrosszabbra.

Hadd szóljak a következőkben az online oktatás előnyeiről és hátrányairól. Sokan egyértelműen elítélik, zsigerből gonosznak tartják, főként, mert nem értik. De nélküle – lássuk be – nem tudtuk volna befejezni a 2019–2020-as tanévet, s talán nem tudnánk megkezdeni a következőt.

Az online oktatás talán legmeghatározóbb velejárója a személyes kapcsolatok hiánya. A diákokat megfosztja egymás társaságától (de hát épp ez a lényege, ezáltal segíthet megfékezni a világméretű járványt), illetve a pedagógus kezéből elveszi az egyik legfontosabb eszközt: saját egyéniségének, személyes kisugárzásának a tanulóakra tett hatását. Képernyőn keresztül nehéz magyarázni, meggyőzni és motiválni. Kiemelném még a hátrányok közül az online oktatás veszélyeit. Szakemberek és szülők egyaránt felfigyeltek és közösen megoldást keresnek arra a problémára, hogy az online tér használata veszélyes lehet a gyerekek számára. A szexuális ragadozóktól az első látásra talán ártalmatlannak tűnő körüzenetekig sokféle hatás érheti a gyereket, aki még nem tudja eldönteni, mi igaz és mi nem az általa olvasott, látott, hallott tartalmakból. (Lássuk be, mi, felnőttek is sokszor vagyunk hiszékenyek vagy befolyásolhatóak, hát akkor egy kisgyerek!)

Számos más hátránya is van, de hadd térjünk most ki az előnyökre. Megszűnt az iskolai zaklatás. Mindenki az otthona biztonságából vehet részt az órákon, anélkül, hogy bárki belekötne az iskola folyosóján, lökdösné szüneten vagy elvonná a tízóraiját. Az online térben történő zaklatás lehetősége persze megmaradt, de az eddig is létezett. Sokan mondják, hogy a gyerek sokkal jobban be tudja osztani az idejét, hiszen általában naponta órákat töltenek az iskolába eljutással, majd a hazautazással.

Szülőként és tanárként egyaránt azt látom, hogy aki tanulni akar, aki az iskolában motivált, az otthon is megtalálja a módját, hogy tanuljon. Aki az iskolá-

ban lusta volt, nem állta meg a helyét, azon az online oktatás sem segített.

Azt is látom – elsősorban magamon –, hogy milyen sokat kell tanuljunk mi, pedagógusok. Le voltunk maradva, rég meghaladott formában és módszerekkel dolgoztunk, miközben a világ fordult egyet és a technológia hatalmasat fejlődött. Biztos vagyok benne, hogy az online oktatás nem ördögtől való, nem elítélendő, s bár számos hátránya és nehézsége van, a jövőben sok problémára megoldást adhat. Ha pedig segít egy országot vagy az egész világot biztonságosabb helyé tenni, ne féljünk tőle, hanem használjuk egészséggel!

## Tízéves a kolozsvári unitárius bölcsőde

RÁCZ NORBERT ZSOLT

• 2005-ben a román állam visszaszolgáltatta a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközségnek a volt elemi iskolája épületét, amely a korábban Berde Mózes, ma Frédéric Joliot Curie-ről elnevezett utcában található. Persze a dolgok sosem ilyen egyszerűek, ugyanis az önkormányzat élt azzal a lehetőséggel, hogy az épületben működő óvoda ottlétét még öt évvel hosszabbítsa meg. Az egyházközség viszont – mi mást tehetett volna – türelmesen kivárta ezt az időt is, készülve arra a pillanatra, amikor végre ténylegesen is birtokba veheti ingatlanát. Az idő pedig tette a dolgát, azaz telt a maga megszokott medrében, míg végre 2009 végén érkezett az örömteli hír: az épületben működő állami óvoda nem kívánja meghosszabbítani a bérleti szerződést, így annak 2010-ben történő lejártával kiköltözik az ingatlanból.

Amint az ilyen helyzetben lenni szokott, az egyházközség keblitanácsa neki is látott feltérképezni, hogy mihez is lehetne kezdeni a végre valahára visz-

szaszerzett ingatlannal. Kiváló, központi fekvésű helye, szépen kihasználható beosztása önmagában már ígérte a busás hasznot. Egy jó nevű iroda, esetleg valamelyik gazdagabb intézmény minden bizonnyal jókora összegért bérelte volna ki ezt a helyet. Ám nem így történt! Lelkészi életem egyik legszebb pillanatát hozta el az a gyűlés, amikor egyházközségünk presbitériuma úgy határozott, hogy a pénzügyi gyarapodás helyett az ingatlant a kolozsvári magyarság egyik legégetőbb problémájának megoldására kívánja használni, azaz ott hozza létre a város első magyar nyelvű bölcsődéjét. E téma évek óta ott keringett a felelős magyar polgárok közbeszédében. Különböző szervezetek tárgyalták fontosságát, politikusok ígérték segítségüket, álmok szövődtek, majd váltak köddé a pénz-, helyszín- és akarathiány Bermuda-háromszögében. Olyannyira fájó volt ez a probléma, hogy még a kisgyermekkel nem rendelkező keblitanácsosok is ismerték, hallották, s egyöntetűen meg is szavazták, hogy immár – ha már nekünk lehetőségünk van rá – oldjuk meg ezt a problémát!

Megvallom, igen érzékenyültem, mert nem számítottam föltétlenül arra, hogy az egyházközség felvirágoztatásáért felelő presbitérium ilyen könnyedén ráhangolódjon egy pénzt föltétlenül nem hozó, bár az elviek szempontjából kiemelkedően fontos tervre. De ott, akkor az elvszerű gondolkodás egyöntetűen erősebb volt, mint a pénzsóvárság.

A döntés megszületett, a szakmai partnereket – az unitárius óvoda munkatársait – megkerestük, az ingatlan kulcsait átvettük, s nagy levegővétellel elindultunk az intézményplántálás nem mindig könnyű ösvényén.

Először az elviekben kerestük a konszenzust. Tudni kell, hogy a romániai törvénykezés értelmében a



Megnyílt a bölcsőde (2010)

bölcsődék nem az oktatási tárca, hanem az egészségügyi minisztérium hatáskörébe tartoznak. Az újabb tanügyi törvény ismeri az óvodai oktatás fogalmát, de annak a módszertana mind a mai napig nem készült el. Így fennállt annak is a lehetősége, hogy bölcsődénkbe egészségügyi alkalmazottakat keressünk, akik felelnek a gyermekek biztonságáért. Gyermekkoromban a Dónát úton a szomszédunkban volt is egy régi bölcsőde, amit mindenki „krésának” ismert. Egyszer alkalmam volt bemenni oda, s megtapasztalni a vaságyak, gézek és fertőtlenítőszeres vizuális és olfaktív hatását, ami egy életre elvette a kedvemet az ilyen helyektől. Mi nem gyermekmegőrzőt akartunk létrehozni, ahová a szülő „leparkolja” a gyermekét azért, hogy nyugodtan dolgozhasson, hanem valódi oktatási intézményt, ahol a kicsiknek a korukhoz illő foglalkozást tartanak szakavatott személyek, ahol nemcsak egyedként, hanem személyként, érző, értő és kíváncsi emberként tekintenek a gyerekekre, ahol a beszélni még nem tudó első szavait tisztán és magyarul sajátíthatja el.

Igen ám, de a szép elképzelés a tudás- és módszertanhiány Szküllája és Kharüdisze között vergődött. Bár óvónőket kértünk fel a segítségre, hamar felismerték, hogy még a kiscsoportos oktatási terv is meghaladja a nulla és három év közötti gyerekek készségeit. De nem olyan személyeket találtunk, akik könnyen meghátrálnak egy ilyen kihívástól! Részben szakmai tudásuknak, részben az évek során egyre gyűlő tapasztalatuknak köszönhetően, mára immár egyedi programja, amolyan tanrendje is kialakult a bölcsőknek (ahogyan emlegetjük), amely figyelembe veszi a korosztálybeli sajátosságokat, és előkészíti a gyereket az óvodába való beilleszkedésre is.

A következő probléma, amivel szembesültünk, a tárgyi feltételek biztosítása volt. E tekintetben az első, egyben legnagyobb pofon az épület átvételekor ért minket. Az államosítás előtt unitárius elemi iskolaként működő épület úgy volt megtervezve, hogy a tanterem mellett a kántortanítói lakás is helyet kapott az egyik részben. A kommunista rekvirálás után viszont néhány évig magánszemélyek lakhattak az ingatlanban, akik ilyen-olyan szakszerűtlen toldásokkal alakították át az épületet. Végül valamikor a huszadik század derekán állami óvodát létesítettek az intézményben, és ez is maradt a rendeltetése a visszaszolgáltatásig. Ám az átvételkor hamar kiderült, hogy korábbi „tulajdonosai” nem tekintették feladatuknak az épület szakszerű karbantartását. A betonnal felragasztott csempék légkalapáccsal való leszedése után szomorúan tapasztalhattuk, hogy a falban levő vízcsövek kihaladtak, a szivárgás pedig megrongálta a téglát. Ugyanezt tapasztaltuk a padló felszedése után. A víz oda is beszivárgott, rengeteg nedves földet hordtunk ki. A dohszag az udvaron is érződött. Hatalmas munkával, az egyházközség idősebb és ifjabb lelkes

önkénteseinek köszönhetően viszont napról napra javult a helyzet. Közben híre ment kezdeményezésünknek, s meghatóan sokan jelezték, hogy szívesen segítenek, pénzt, játékokat és építőanyagot adományoznak e nemes célra.

A felújítással párhuzamosan a gyerekek toborzása is elindult, s nyár derekára látnunk kellett, a helyek beteltek, visszaút nincs, ha törik, ha szakad, a bölcsőde az új tanévvel meg kell kezdje a működését. A kialakult helyzet viszont ösztönzőleg hatott az amúgy is lelkes munkatársakra. Kétszeres erőfeszítéssel folytattuk a munkát, javítottuk, tataroztuk, majd takarítottuk, berendeztük, végül szépítettük az épületet.

A jó szívvel végzett munka meg is hozta a gyümölcsét! Az iskolába hívogató első csengetés napján a bölcsőde kapuja is kitárult, s azon át érkeztek – ki járva, ki babakocsiban vagy hordozóban – a kicsinyek.

Nem könnyű bölcsődében dolgozni! Ezt hamar megtapasztalták mind az óvónők, mind a dadák. A kicsik legtöbbször beszélni sem tudnak, nem is értik, miért hagyták őket ott a szülők, az idegen helyből adódó félelmüket pedig fel kell oldják a nevelők. Néha most is elnézem, amint egy-egy dadán, óvónőn, főleg a tanév elején, a beszoktatás időszakában, fürtökben lógnak a gyerekek. Legalább kettő van az ölükben, kettő fogja a még megfogható ujjukat, többen a ruhájuk szegélyét szorongatják, s majdnem mindegyikük, egyszerre, órákon át akar valamit tőlük. Pihenést csak azok az órák nyújtanak, amikor alszanak a kicsinyek. Ilyenkor jólesik a szusszanásnyi csend, de nem szabad átadniuk magukat a pihenésnek, mert sok a munka, takarítani kell, a délutáni tevékenység sem szerveződik meg magától, sőt mindig akad egy-két olyan gyerek, aki nem alszik.

Nem könnyű – mondom –, de azért szép! Az elmúlt tíz esztendő során egyre inkább gyarapodott azoknak a száma, akik első tisztán ejtett szavukat ott mondták ki, vagy akik első önálló lépéseiket óvónők szeme látára tették meg. Nem kevesen vannak olyanok, akik itt váltak szobatisztává, itt tanultak meg kanállal, vilálával enni, s ami a legfontosabb, itt tanultak meg közösségben élni. Az óvodai személyzet megerősít ebben engem: a bölcsődéből érkezők hamarabb és könnyebben beilleszkednek az új helyen, mint azok, akiknek nem volt ilyen közösségi élményük.

A kolozsvári unitárius bölcsőde fennállásának tizedik évfordulóján nincs lehetőségünk szép ünnepség keretében hálát adni az elmúlt évtizedért s meghívni „véndiákjainkat” egy újabb találkozásra. Ehelyett álljon itt ez az írás, ami nem zárulhat másképp, mint fohással.

Köszönjük Istennek, hogy a munkához erőt, a feladathoz elhivatott és lelkes munkatársakat adott, s kérjük tőle, hogy a nehezebb órákban is maradjon mellettünk, s ez álomból font intézményt gyarapítsa, növelje és erősítse!

# Nagycsaládos gondolatok

Szeptember havában, amikor gyermekeink elindulnak a tudásszerzés útján az iskolák felé – bár idén ez igencsak sajátos körülmények között zajlik –, óhatatlanul a jövőre gondolunk. Egy nemzet, egy közösség, egy család életében ez a jövő gyermekeink szemében csillog. Körkérdésünket olyan lelkészi családokhoz juttattuk el, akiknek otthonában négy gyermekszempár is a jövőről mesél. Az árkosi lelkész, Bíró Attila és neje, Annamária (B. Attila és B. Annamária), a csíkszeredai lelkész, Solymosi Alpár (S. A.) és neje, Solymosi-Balla Erika, a csokfalva-erdőszentgyörgyi lelkész, Tőkés Lóránt (T. L.) és neje, Csilla, a homoródszentpéteri lelkész, Székely Kinga Réka és férje, Zsolt Csaba (Sz. K. R. és Sz. Zs. Cs.), a kobátfalvi lelkész, Csáki Levente (Cs. L.) és neje, Melánia, a kolozsvár-belvárosi lelkész házaspár, Rácz Norbert Zsolt és Mária (R. N. Zs. és R. M.), az újszékelyi lelkész, Jakab Zsolt (J. Zs.) és neje, Borika családról, gyermekekről mesélnek az alábbiakban. (Az interjút a szerkesztő készítette.)

## • Hogyan látják, mi a család?

**B. Annamária:** Szociológusi alapképzésem során, az egyetemi évek alatt, többször is meg kellett határozni a család fogalmát. „A család emberek közössége vagy több közösség kapcsolata, ahol a tagok között leszarmazotti, házassági vagy örökbefogadási kapcsolat van. Egy család tagjai általában hasonló tulajdonságokkal rendelkező emberek” – szöveg akkoriban a család fogalmának a meghatározása. Ma jóval egyszerűbben fogalmazok: a család a legszentebb közösség, a legjobb csapat, ahová egy ember tartozhat. Ennek a csapatnak, közösségnek ugyanazok a céljai, ugyanazok a játékszabályai.

**B. Attila:** A kisgyermekes előszere-ttel szokták lerajzolni a családjukat, így a mi gyermekeink is időről időre előállnak, bemutatva munkájukat. „Nézd, apa, mit rajzoltam!”

Erre a kérdésre épp ezek az aranyos rajzok adnak választ. Gyermeki szemmel nézve a család a mindenem. A családtagok, a ház, a kutya sőt még a libák is ott szerepelnek. Minden! Egy szent hely, az otthon, ahol mindenki mindenkit szeret. Nincs első és nincs utolsó, nem lehet senki kevésbé fontos... ahogyan az Úristen számára mi, emberek, mind értékes gyermekei vagyunk, így a családjukban is ezt éljük meg. A családom a mindenem!

**S. A.:** Végigolvastam a kérdéseket, és előre is elnézést kérek azoktól, akiknek nem lehet gyereke, vagy akiknek kevesebb van. Elnézést azoktól is, akik vesztettek, akiknek házasságuk és kapcsolatuk zátonyra futott, akik nem találták meg párjukat az életben. Válasza-imbán sértő szándék nélküli őszinteségre törekedem. Vágjunk bele!

A család csodálatos erőviszonyok összecsapásának együttese. A biokémiai folyamatok szikrázása, lelki folyamatok és álmok különleges szimbiózisa. Mámor és kötelesség. Teremtő „játék”. A család nemcsak népességet, de otthon (családi ház), látásmódot (ahogyan együtt látjuk a világ dolgait) és azonoságtudatot is jelent (mitudat: az enyéim). A méhek családjrendszer majdnem pontos képe a mi emberi családjgyakorlatunknak: van egy illat, ami köré fölépül minden, mégpedig az anyaméh illata. Emberi vonatkozásban hozzátehetjük az apaillatot is. Az életerős méh-családban az anyának van násza, van szervezőereje és van népes családja. Ugyanígy az emberi családban is. Szerelem, udvarlás, elkö-

teleződés, nász, termékenység, utódnevelés, jövőt álmodás, elengedés, hazavárás és mindezeknek folyamatos ismétlődése, újraélése a családtérképen. Csodálatos, forgó élményáradat! Magasságok és mélységek, csúcsmélységek és megcsúsztatások, völgyek mélyéről való indulások és kiút, azaz boldogulás keresésének együttese.

**T. L.:** A teremtett világban egy rend, pontosabban rendezettség uralkodik. Minden a maga helyén egy alkotórészecske. Az emberi közösség szintjén az étellel és szeretettel teli család egy alaprészcseke, amelyre építi az ember a jövőbeni életét. Ez az a bizonyos hét év otthon, ahogy a régiek mondták: a kapun belüli élet.

**Sz. K. R.:** A család, ha szeretet és elfogadás van a családtagok között, akkor a világ legbiztonságosabb és legkényelmesebb helye. Ha azonban túlsúlyban van benne a bántás, akkor a világ legkegyetlenebb tomlőce.

**Sz. Zs. Cs.:** Biztos pont, erős alap az egyes ember életében.

**R. N. Zs. és R. M.:** A családnak számos meghatározása létezik, de talán leginkább az általában egy háztartásban élő személyek szeretetközösségeként írhatnánk le. A rokoni kapcsolatok összefogó erejét is ki szokták emelni, de meggyőződésünk, hogy örökbefogadott gyermek vagy gondozásunkba vett idős személy rokonsági szálak nélkül is igazi családtag lehet, ha annak tekintjük.

**Cs. L.:** A legkisebb közösség: apa, anya, gyerekek. De lényegesen más a ma családja, mint a múlt



A Bíró család

családja. Az az érzésem, hogy a meghatározó az otthon: egy fészekben (háztartásban) élő kis közösség.

**J. Zs.:** Számomra nemcsak a feleséggel alapított, a szűk család számít családnak, hanem a tágabb család is: a szülők. Sajnos édesapám már egy évtizede, hogy meghalt. A családhoz tartozik édesanyám, a két testvére, az ő gyermekeik, anyósom... Számomra fontos a hagyomány, ezért is gazdálkodom hagyományos módon. Régen egy udvaron belül három nemzedék élt. Ez volt az igazi nagycsalád. Ott voltak az öregek, a nagyszülők, akiket manapság többnyire öregotthonokba tesznek a gyermekeik, hiába rendezték őket gyermekségüktől fogva, s még felnőttkorukban is küldve nekik a hazait. Régen a fiatalabbak gondozták az időseket, volt ennek egy varázsa, ahogyan együtt éltek a nemzedékek: az együvé tartozás élménye. Gyermekkoromban már Szentábrahámon is kevés ilyen nagycsalád élt, de volt pár ilyen.

**•Egy évszázaddal ezelőtt gyakran számított az akár tízfős család is, manapság azonban a hatfős is ritkaságszámba megy. Mindig is nagycsaládot szerettek volna? Volt-e a felmenők között nagycsaládos? Mennyiben befolyásolta ez a családképüket, családtervezésüket?**

**B. Annamária:** Édesapámék nyolcan voltak testvérek, mindig csodálattal hallgattam, amikor a gyerekkoráról mesélt nekünk. Mi is és a férjemék is hárman vagyunk testvérek, így egyikünknek sem volt idegen a nagycsalád. Az én jövőképeemben is mindig három gyerek szerepelt. A harmadik várandósságom idején kiderült, hogy ikreket várunk, így a három helyett négy gyerekünk lesz. Természetesen az ikreket is ugyanolyan örömmel és szeretettel vártuk és fogadtuk, mint az előző kettőt.

**B. Attila:** Igen! Jól emlékszem, hogy gyermekkoromban édes-

anyámnak arról beszéltem, hogy amikor felnövök, nekem sok gyermekem lesz. Ma nem tudom, hogy szám szerint a sok mennyit jelentett, ellenben hálás vagyok a jó Istennek mindazokért, akikkel eddig megajándékozott. Arra is jól emlékszem, hogy egyik volt osztálytársamnak nyolc testvére volt. Szerény körülmények között éltek. Együtt gyermekeskedtünk, sokat játszottunk, boldogok voltunk! Csodálattal néztem őket akkor is, amikor velük együtt ebédelni hívtak engem és körbeültük az asztalt. Ma is csodálattal gondolok erre a családra. Talán ez is hatással lehetett rám.

**S. A.:** Erikával négy leánygyermeket nevelünk. Családalapításunkban, mint a szerelmünkben sem, nincs semmi hideg ésszel történő, tudatos számítás. Gyermekünk fogantatásában és születésében, „vállalásában” (milyen csúnya szó!) inkább az emóció, mintsem a ráció volt a döntő. Egyik nagymám hat gyereket szült, amelyből ötöt fel is neveltek. Lacikát csecsemőkorában elvitte a himlő, de őt is számontartjuk. Én magam is négygyermekes családba születtem. A házasságunkban két világ, Aranyosszék és Háromszék találkozott. Nagyszülők ágán mindketten nagycsaládos „kódokat” hordozunk. A nagyszülők bizony nyolc-kilenc személyes családokban éltek. Szerteágazó rokonságot hagytak ránk. Édesanyám felől, a

nagyszülők közt gyermekszerelem volt. Mint szolgálk ismerkedtek meg, 13-14 éves korukban. Nagyapám ökrösszekérrel tűzifát hordott az erdőről, nagyanyám a falu leányaival tanult kenyeret sütni. A második világháború előtt már öt gyerekük megszületett. Nagyapám orosz fogságba esett, megszökött, és mikor hazajött, az volt a vágya, hogy még szülessen egy gyermek, hiszen a többiek úgy nőttek fel, hogy a háború miatt alig láthatta őket. Így született édesanyám. Ezek a történések valahol mélyen minden bizonnyal bennem is el vannak rejtve, és munkálnak.

**T. L.:** Szüleink, nagyszüleink többgyermekes családban éltek, hittek és bíztak. A tudatos egykezés – bár Erdély más tájain szokássá vált – távol állt a székely lélektől. Így maradt fenn a nemzetség, a nemzet, az egyház, az ország. Bizonyára mindezek hatással voltak családtervezésünkre... mennyire szomorú ez a kifejezés! Mintha egy család születése csupán az értelem világához és nem az érzelem világához tartozna.

**Sz. K. R.:** A mi közvetlen családuk is nagycsalád volt. Én mindig is nagycsaládot szerettem volna, még nagyobbat a hatfősnél. Van bizonyos alaptételek, amelyek meghatározták életemet. A nagycsalád is egy ilyen alaptétel, az embernek ez a legszebb tette egész földi életében, hogy az életet Isten segédelmével átadja, továbbadja, a következő nemzedéknek.

**Sz. Zs. Cs.:** Nekem nincs testvérem, egyke vagyok. A nagy család azonban nekem is vágyam volt, örvendek, hogy a társam is így gondolta. Én például kisgyermekkoromban mindig vagy a nagyszüleimnél voltam, vagy a szomszédoknál, valahol ahol volt lehetőségem egy csapat gyermek között lenni.

**R. N. Zs. és R. M.:** A nagycsaládok ideje sajnos lejárt, s ma már valóban ritkaságszámba megy egy-egy sokgyermekes család. Érdekes, hogy a háromgyermekes család-



**A Solymosi család**





A Rácz család

kat hivatalosan nagycsaládnak tekintik. Számunkra sosem volt kérdés, hogy ha körülményeink és egészségi állapotunk engedik, kétónél több gyermeket vállaljunk. Áldásként éljük meg, hogy négy egészséges gyermeket nevelhettünk. Volt a felmenőink között például rá, hogy egy édesanya tíz gyermeket szült (akik közül nyolc érte meg a felnőttkort), és a háború, szegénység, majd özvegység idején is becsülettel nevelte és taníttatta őket. Ez természetesen erőt ad a nehéz időkben, s arra buzdít, hogy ne panaszkodjunk a mindennapok gondjai miatt.

**Cs. L.:** Nem terveztünk nagy családot. Tehát házasságunk kezdetén nem gondolkodtunk számokban. A feleségem egyedüli gyerek, nekem egy féltestvérem van. Édesapámnak is, édesanyámnak is hét-hét testvére volt. Az én nagycsaládom népes, de nem érzem, hogy ez motivált volna a négy lánygyermek bevállalásában.

**J. Zs.:** Két dolog volt: az egyik az, hogy én magam is ilyen családban születtem, hárman vagyunk testvérek a szentábrahámi papi családban. A másik pedig a modell: úgy gondolom, a nagycsaládosok között is sajátos a mi családuink, mert van két nagy fiunk, az egyik közülük most végezte el a bank- és pénzügyi szakot, a másik pedig elsőéves a történelem szakon. Van két kicsi lányunk, ők jóval később

születtek, a nagyfiam és a nagyleányom között van tíz év. A nagyobbik leányom megy negyedik osztályba, a kisebb pedig most megy előkészítőbe, nulladik osztályba. A mintát pedig a szomszédos faluban, Csekefalván szolgáló református lelkészi családtól vettük, akiknek szintén volt két nagy és két kicsi gyermekük. Én nagyon szimpatikusnak találtam ezt, mivel például azokban a családokban, ahol a gyerekek között egy-két év korkülönbség van, még ha hárman vannak is a testvérek, hat év alatt kirepülnek a családi fészekből. A szülők pedig magukra maradnak, a gyermekzsivaj után kicsit talán sovány, ízetlen lesz az életük. Én mindig is szerettem, ha vannak emberek, ha mozgás van körülöttem, s különösen fontos volt számomra a család. Ezért alakítottuk úgy, hogy a két első gyermekünk után, vénségünkre is legyen még gyermekzsivaj a családi otthonban. Úgy számoltam, hogy hatvanhét körül leszek, mire a kisebbik leányom nagykorú lesz. Az érettségi, a ballagás megszervezése, lebonyolítása még sarkallni fog, hogy tegyünk, részt vállaljunk az életbe való elindításában.

• **Milyen kihívásokkal szembesülnek a hétköznapiakban nagycsaládosként? S mi az, ami erőt ad?**



A Csáki család

**B. Annamária:** Egy nagycsaládban minden napra jut kihívás, előfordul, hogy több is. Bevallom őszintén, hogy számomra a legnagyobb kihívás egyformán odafigyelni és foglalkozni mindenkivel a maga szintjén úgy, hogy egyik gyerek se érezze elhanyagolva magát. Erőt ad, amikor látom, hogy a nagyok segítik a kicsiket, a köztük levő összetartozás, szeretet elfeledteti a hétköznapi nehézségeit.

**B. Attila:** Általánosan fogalmazva kihívás az, hogy az egyenlőség és a méltányosság között megtaláljuk az egyensúlyt. Ugyanakkor arra is igyekszünk odafigyelni, hogy a papgyermek két lábon álljon a földön. Még ha olykor a figyelem középpontjába kerülnek, esetleg a hívek szeretettel körberajongják, és gyakrabban meg is dicsérik, tanulják meg mérlegelni és kezelni, hogy ugyanolyan gyermekek, mint mindenki más. Amikor pedig csínytevésben vesznek részt, ne érezzék azt, hogy számukra szigorúbb mércével mérnek.

Amikor jó ropogósan kacagnak, és fülig ér a szájuk, nos, abból lehet töltekezni és erőt meríteni!

**S. A.:** A hétköznapiakban az emberek nagy része érzéketlen vagy felszínes. Sértő, bántó megjegyzéseik vannak, vagy éppen közömbösek. **Pl.:** Néznek az út túlsó oldaláról, majd ha felismernek, ezzel jópofáskodnak: „Nem tudtam elképzelni, ki az a négygyermekes anyuka, aki a polgármesteri hivatal előtt sétál. Azt hittem, a szociális osztályra mentek...” Másik: „Na aztán! Van nektek lányotok dögivel!” Aztán van még egy másik berögződött, hamiskás retorika is: „Ti aztán jó bátrak vagytok!”

Álljunk csak meg egy pillanatra! Szerintem ahhoz kell bátorság, hogy az embernek egyáltalán ne, vagy esetleg csak egy gyereke legyen! Aki jobban bízik önmagában, mint az eljövendő nemzedékekben, az az igazán bátor ember. Nemde? Lelkészi körökben, bár lassan kezdtünk hozzászokni a többgyermekes családokhoz, sajnos

e közösségben is tapasztalni érzéketlenséget. Vannak jóérzésű társak, akik együttéreznek, együtt örülnek, köszöntenek, a legtöbbjük azonban közömbös ezekkel a történésekkel szemben. A facebookos és instagramos jópofizás nem jelent erkölcsi támogatást. Az iskolában a tanárok, tanítók és oszlik a szülőértekezleteken csak „egygyerekes szülőket” látnak maguk előtt, mit sem törődve a családprofilok változatosságával. Annak az egynek minden kijár! 150-200 lejjel kezdődnek a történetek. Ha ezt besorozzuk négygel, lehet is kezdeni a tanévet (online). Az élményfürdőkben, parkolóknak, adóhivatalban nincs semmi kedvezmény a nagyobbacska családoknak. Jöndulatot nem lehet sehol várni. A nagycsalád, amennyiben épít, vásárol, tervez, nyaral, sehol semmi kedvezmény, facilitás. Csíkszeredában a civil életnek köszönhetően azonban van egy tucat gyermekbarát esemény. Ezek az élmények valamelyest pótolják a hiányosságokat. Erős gyomor kell...

Erőt, testi-lelki támogatást a kiterjedő szélesebb család, a két oldalági rokonság és a támogató baráti kör ad. Erőt azonban mindekelőtt a gyerekeink szeméből, szavaiból, öleléséből és individuális kisugárzásukból nyerünk. No meg aztán ott vagyunk mi ketten is egymásnak. Igazi felüdülést, felfrissülést, meghittségeket csakis a párom adhat. Mindketten tűzfelelősök is vagyunk. A kettőnk közti kapcsolatnak van egy anya-apa szerepen túli mélysége, az ifjonti egymásra találásunk öröme. Ez visszhangzik a házasságunkban immáron tizenöt éve, amely mindig megörvendeztet, s amelyhez még mindig hozzá tudunk tenni valami szépet, valami elevent. Ez a tűz ad a gyerekeknek is melegséget. A gyerekek a szülők közti szerelmet, úgy vélem, nem annyira hallani és látványosan megnyilvánulni, hanem inkább érezni áhítják. Ők pontosan tudják, hogy mi van a szívünkben.

**T. L.:** A kihívásokkal szemben a ráció édeskevés, nagy hitre és sok humorra van szükség. Hiszen észszel felfoghatatlannak tűnik a hétköznapi feladatok megoldása, hát még az ünnepnapoké! Négy fiunk van, mindegyik más időbeosztást igényel. Az egyikkel tanulni kellene, a másikkal játszani, a harmadikat altatni s a legkisebbet szoptatni kell. Na de az ebéd is legyen meg időre, nem beszélve a sok más házimunkáról, mert délután edzésre kell vinni Szovátára és utána is kell menni. Az autó is állandóan működjön, mert 25 km-re van az iskola, az óvoda, az edzés, a néptáncpróba. Abból is hétszemélyes szükséges, mert annál kisebbbe nem férünk be. Este fürdés, fürdetés, pizsamaosztás, lefekvés, mese, imádság. Az édesapa meséje mint egy szent rítus a nap végét jelenti, nyugalmat, békességet hoz... aki nem hiszi járjon utána. Egyik legnagyobb feladat a testi és lelki egészségünk megőrzése. Az asztalon lehetőleg házi és vadétel legyen. Tejért, tojásért, húsért ne kelljen boltba menni. Feleslegesen nem vásárolunk, shoppingolás, plázázás? Nem tudjuk, micsoda. A lélek épsége érdekében nincs kábeltévé, és nagy harcokat folytatunk a mindenhol ostromló képernyővilág ellen. Bár ebben



**A Tőkés család**

felmentőserreg nem jön, de más irányból óriási segítséget kapunk: a csokfalvi híveinktől, a gondnok házaspártól, pénztárostól. Lelki nyavalyákra, depresszióra nincs időnk, helyette táncolni, ijazni, vadászni járunk. Mi az, ami erőt ad? Erőt ad a gyakori hétkrajcáros kacagás, a büszkeség, amikor az asztalfőre ülve látom, hogy tőlem jobbra is és balra is az én házam népe üli körbe a megterített asztalt... na meg az a megnyugtató népi bölcsesség, hogy ha vénségemre gyenge, süket vagy néma leszek is, ennyi fiúgyermek mellett, ha kiállok a kapuba, az utcában úgy is nekem adnak igazat.

**Sz. K. R.:** A nagycsaládban több az öröm, de több a munka is. Minden fizikai és lelki dolgot többször kell előteremteni, megvalósítani, megélni. A sok gyermek igazi tündérvilágot varázsol egy család életében mindaddig, amíg el nem kezdődik az iskolába járás. Akkor beköltözik a stressz a család életébe, mert az iskola nemcsak a tudás országának ajtaját nyitja meg a gyerek előtt, hanem egyfajta életpróbára is ingerli őt. Az iskola az a helyszín, ahol a gyermek a családban tanult értékeket próbára teszi, mert meg akarja tudni, hogy a családon kívüli világban igaznak bizonyulnak-e azok. A család boldogsága jelenti a legnagyobb erőforrást, amikor látom, hogy egyénekként is mindenki boldog, elégedett, és egymásra is boldogan tudunk nézni, sőt a családot, mint a nagy egészet boldogság övezi, annál jobb élmény nincs.

**Sz. Zs. Cs.:** A nagycsalád eltartása nagy kihívás. Mindenekelőtt a legfontosabb, hogy mindenki egészséges legyen, hogy megtanulják a gyermekek, hogy vigyázzanak egészségükre, és lehetőleg egészséges életmódot folytassanak. Vannak határok, amiket be kell tartani, ezt a gyermekek is meg kell tanulják, én nem hiszek a túlságosan liberális nevelésben, szerintem ameddig a gyermek kiskorú, addig meg kell hallgassa a szülők tanácsait. A szülő úgy kell őket

segítse a felnőtté válásban, hogy miközben biztatja őket arra, legyenek bátrak és kreatívak, aközben meg kell tudja ismertetni azt az értékrendet, amire a szülő az életét felépítette. Az ad nekem erőt, amikor látom, hogy a gyermekek megtalálják önmagukat ebben a globálisra sikeredett világban, egyrészt van kezdeményező képességük, másrészt fontosnak tartják gyökereiket.

**R. N. Zs. és R. M.:** Négy gyerekkel sosem unalmas az élet. A társadalmi elvárás az, hogy ne csak éltanulót faragjunk mindenikből, hanem értsenek a zenéhez, járjanak sportolni, gyakran kiránduljunk, és ha lehet, egyenként minden gyerekkel töltünk minőségi időt. Ez hatalmas tervezést, szülői összefogást, esetenként külső segítők bevonását feltételezi. Külön feladat számomra, hogy ki mikor milyen versenyre készül, mikor van osztálykirándulása, hányra kell visszamenjen az iskolába, s mikor milyen felszerelésre van szüksége. Az olyan egyszerű dolgokról, mint hogy hat személy élelmezése, ruházása, fürdőszoba előtti sorbanállása milyen bonyolalmakkal jár, talán nem is érdemes beszélni. Külön érdekesség, hogy amikor nyaralni indulunk, két család számára kell helyet foglalnunk, mert a család fogalma a vendéglátóiparban két szülőt és egy-két gyermeket jelent.

Összességében nem érezzük nehézségnek a nagycsaládos életformát. Számunkra ez a természetes, ugyanakkor számos előnye is van. A gyerekek hamarabb önállósulnak, megtanulják megosztani a dolgaikat és egészségesen megélni a társas kapcsolataikat az otthon biztonságában, szüleik közelében élik meg első konfliktusaikat, és itt tapasztalhatják meg azt is, hogy együtt erősebbek vagyunk. Mindig jó érzéssel tölt el bennünket, amikor azt látjuk, hogy gyermekeink szépen fejlődnek, vagy hogy emberségesen, udvariasan viszonyulnak másokhoz.

**Cs. L.:** Úgy érzem, hogy ma nehezebb négy gyermeket nevelni, mint egy évszázaddal ezelőtt tizet. Ma egy háztartásban csak a szülők, gyerekek vannak, egykor több generáció is elfért egy tető alatt. A nevelés „terhe”, feladata is oszlott. Ma nagyobb figyelmet kap a gyermek a szülő részéről, azaz több energia fektetődik be. Mások a külvilág kihívásai, igényei is. A tanulás, a fejlődés lehetősége is kitágult. Sokszor hallottam, hogy az egykori családokban kicsitől nagyig azért dolgoztak, hogy a legtehetségesebb gyerek a családból kitörhessen, továbbtanulhasson. Ma mindenki bontogatja szárnyait egyenlő esélyekkel... s talán ez így van rendjén, még ha nagy erőt, energiát, odafigyelést s idegrendszert igényel. Az ad erőt, hogy szemed előtt teljesebben ki a gyermekben rejlő lehetőség, s (talán) nem, vagy kevés fény marad sötétségben, elfojtva, anélkül, hogy a lehetőségekkel élhessen.

**J. Zs.:** A nagycsaládos életforma előnye, hogy ha sokan vagyunk, sikeresek vagyunk, több az öröm, a segítség. A két nagyfiam egymást segítette az egyetemi vizsgákra való készüléskor, adminisztrációban, nyelvtudásban. A családban látták a példát arra, hogy ha egymásnak segítenek, si-



**A Jakab család**

keresek lesznek. Mostanság pedig családi otthonunkat építjük önerőből, közösen a fiaimmal és még egy segítséggel. Mi, lelkészek, egy életen át az egyházközség épületeit szépítjük-javíttatjuk, a nyugalomba vonulás előtt döbbenünk rá, hogy nincs hajlék, ahová mehetnénk. Éppen ezért egy mesterember irányítása mellett én, a két fiam és egy segítóm házat építünk a családnak. Úgy gondolom, a fiaim is jobban kötődnek majd egy olyan családi házhoz, amelyet saját kezükkel építettek.

A hátrány anyagi természetű lenne. Nyilván a kényelmi szempont is határoz, a kérdés az, hogy ki mennyire tartja ezt fontosnak (a minden évben külföldi nyaralást, az autót stb.). De elboldogulunk. Egy kis faluban élünk, ahol számunkra az első mindig a munka volt. Persze időnként azért elmegyünk a tengerre, mert a gyermekek szeretnek fürödni.

**• Mivel gazdagodott életük a gyermekeik révén? Egyenként mivel gazdagodtak az anya- és apaszerep megélése révén?**

**B. Annamária:** Soha nem képzeltem el az életemet gyerekek nélkül. Valahogy ez nem volt a fejemben. Gyermekeink minden nap tanítanak, nevelnek. Tanítanak türelemre, megértésre, mert ezekből egy nagycsaládban mindig nagyon sok kell. Hálás vagyok, hogy a jó Isten négy egészséges gyerekkel ajándékozott meg bennünket, gazdagítva ezáltal életünket, mert azt vallom, hogy ez az igazi gazdagság.

**B. Attila:** Amikor egy nő édesanyává minősül és egy férfi édesapává érik – függetlenül attól, hogy hány gyermekük születik –, a legnagyobb gazdagság birtokosává lesznek. A zsoltáros így fogalmaz: „Bizony, az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” (Zsolt 127,3)

**S. A.:** Minden gyermek önálló világ, önálló egyéniség. Olyanok ők, mint a festő palettáján az alapszínek, mint különböző nyilak egy-



azon tegezben (mondja a Biblia is). Ezekből az alapszínekből keverjük ki a hétköznapokat és az ünnepnapokat egyaránt. Ezekkel a nyilakkal célozzuk meg, vadásszuk az életélményeinket. Mások a karrierjükre, diplomájukra, különböző címekre büszkék... Mindegyik gyerekünk története felér bármilyen, ma divatos és értelmiségiek-től elvárt címmel. Négy gyermek annyi, mint négy mesteri fokozat. Kettőnk nevének elsősorban gyermekeink adnak tanúsítványt. Az Isten országa és nemzetünk ügyében ugyanis elsősorban engedni kell, hogy sodorjon a szerelem-szeretet kettős fogata. Az, hogy menet közben még papolunk is a nagycsaládról, mint a jövőnk egyetlen zálogáról, az szinte mellékes. Szavainknak csak a tetteink adnak súlyt, hitelességet. Társadalmunkban nem a gyermekvállalási kedvvel van baj: fiataljaink az udvarlásra és elköteleződésre éretlenek. A nagycsalád az odaadó szerelemre és kölcsönös bizalomra épül.

Belőlünk felnőtt, felelősen gondolkodó, ugyanakkor játékos megismerésre is nyitott felnőtt embert a gyermekeink faragtak. Anya nálunk melegséget és óriási vonzerőt jelent. Amikor azt mondjuk, apa, akkor az erő, a határozottság és a mindent felülíró szigor mellett az időnkénti pajkosság leng a levegőben, amit közösen szívunk.

**T. L.:** Megtanultuk értékelni az időt, azt is, amit házastársakként egymással töltünk. Ehhez elég egy szabad hétvége, amikor nagymamánál van a „nagyja”, vagy amikor néptáncpróbán együtt táncolva oktattunk, ilyenkor újra felfedezni az édesanya-feleségben a nőt. Ez mindig öröm és kikapcsolódás. De ha egy-két napnál többet vannak távol, már nagyon hiányoznak.

**Sz. K. R.:** A teljesség gyönyörűsége érzése járja át egész lényemet, amikor gyermekeimre nézek. Időnként felfedezem saját gyermek voltomat bennük, magamra emlékeztetnek, és ez végtelenül szórakoztató. Sokszor érdemtelennek

érezem magam arra, hogy ilyen szép családom legyen. Az anyaszerepben természetesen fel kell dolgozzam az én viszonyomat a saját édesanyámmal s családom más női felmenőivel. Ebből sokat tanulok. Hálás vagyok Istennek, hogy meg tudom különböztetni a követendő viselkedési mintákat azoktól, amelyek pont azért, mert fájdalmat szülnek, nem követendő viselkedési minták. Az élet harc, küzdelem, ezt már az Újszövetségben is olvashatjuk. Minden nap meg kell küzdjünk az életért, a boldogságért, a megelégedésért, a fájdalom elengedéséért. Örökösen tanulom, hogy kell elég jó anyának lenni, s miközben sokszor azt érzem, hogy újra és újra elbukok, jól esik megnyugodni abban a hitben, hogy ha Isten rám merte bízni ezt a gyönyörű családot, akkor erőt is fog adni ahhoz, hogy elég jó feleség és elég anya legyek.

**Sz. Zs. Cs.:** Egész életem és munkám legfontosabb értéke a családom. Nem éreztem magam felkészültnek az apaszerepre, de úgy gondolom, hogy az évek folyamán meg tudtam tanulni, hogy mit is jelent apának lenni. Úgy gondolom, hogy a gyermeknek első két évében az édesanyja a legfontosabb, ebben az időszakban az édesapa inkább a párját kell támogatassa, hogy az anya és a gyermek megvalósítsák azt a különleges kapcsolatot, amit csak ők tudnak megélni. De minél inkább nő a gyermek, annál több időt kell az apa vele töltsön, mert életbevágóan fontosak az apa-fia, apa-lánya kapcsolatok. Már van egy felnőtt fiam is, ami egy külön életpasztalat. Fel-emelő és nemes hivatásnak érzem az apaságot.

**R. N. Zs. és R. M.:** A gyermekeink kiválóan tükröznek

is. Nemcsak egy-egy szófordulatunkat halljuk vissza tőlük, hanem viselkedési mintákat, viszonyulásokat látunk, amelyeket tőlünk tanultak. Ez segít újra és újra magunkról, szülői szerepünkről elgondolkozni, felülvizsgálni, s ha szükséges, javítani. Apának, anyának lenni Istentől kapott, de meg nem érdemelt ajándék, amiért csak hálásak lehetünk, s megpróbálhatjuk a tőlünk telhető legjobb módon végezni a gyermeknevelés csodálatos feladatát. Arra tudatosan igyekszünk odafigyelni, hogy ne oldódjunk teljesen fel az anya-, illetve apaszerepben, hanem maradjunk mellette egymásnak házastársai, szüleinknek gyermekei, élvezzük barátaink társaságát és végezzük munkánkat, amelyet mindketten hivatásként élünk meg, a közösség szolgálatában, nem feledkezve meg egyéni igényeinkről és a személyes töltekezésről sem.

**Cs. L.:** Mintha mi is részesei lennénk, illetve feladatot kapnánk a teremtés, gondviselés nem kis feladataiból.

**J. Zs.:** Mindenik gyermekünk más és más dolgot hozott az életünkbe. Csodálatos dolog látni, ahogyan nőnek, felismerni bennük önmagunkat, szüleinket, melyik gyermek melyik felmenő sajátosságait örökölte. A szülőiség maga a teljesség. Nem tudom kilóra, grammra mérni, hogy miként változtunk gyermekeink születésével. Egyet viszont tudok: mind több s több az öröm velük.



A Székely család

„Legszebb magyar ellenállás a bőséges gyermekáldás”

# Székelyföldi Vándorbölcső Program a magyarság gyarapodásáért

SEPSISZÉKI NAGY BALÁZS

• A bölcső az emberi élet folyamatosságának egyik legszebb jelképe. Miközben Európa népeinek többsége előregedőben van, és a gazdaságilag fejlettebb országok idegenek tömeges befogadásával próbálják megfiatalítani lakosságukat, addig a magyarság inkább egy belső népességgyarapodást kíván megvalósítani. Ennek egyik szép példája a sajátosan magyar vándorbölcső-mozgalom, amely 2012-ben indult a gyáli Ágymester Manufaktúra cég tulajdonosának, Czotter Andrásnak a bölcsőfelajánlásaival. Az ő ötletét karolta fel a háromgyermekes családmódellet népszerűsítő Három Királyfi, Három Kiráylány Mozgalom, amellyel közösen több bölcsőt adományoztak. A Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatásával működő vándorbölcsőprogram Székelyföldön a csinódi Gyümölcsoltó Boldogasszony ökumenikus kápolnától indult 2018. március 24-én. A sugallat a program indítására a harmadik gyermekünk várása idején érkezett, ugyanis születése után őt nem akartuk mőzeskosárba vagy kiságyba tenni, hanem őseink hagyományát követve, bölcsőben kívántuk elhelyezni, ugyanis a ringó bölcső használata az újszülötteknél segíti az idegrendszer fejlődését és az egyensúlyérzék kialakulását. A ringató mozgás az anyaméhben töltött időszakot idézi fel bennük, amitől könnyebben megnyugszanak.

Amikor elmentem Sepsiszentgyörgyre Veres Ferenc fafaragó-asztalosmester műhelyébe, hogy bölcsőt rendeljek, akkor meséltem neki a magyarországi példáról. Ennek hallatán felajánlotta, hogy az általam megrendelt bölcső mellé ad még egyet ajándékba azal a céllal, hogy a két bölcsővel indítsuk el a vándorbölcső mozgalmat. Pár hét alatt a két bölcső mellé családtagok, barátok és ismerősök részéről még öt felajánlás született, s így a kápolna búcsús ünnepén hét kismamának tudtunk bölcsőt átadni. Azóta magán-személyek, egyesületek, alapítványok, egyházközségek és önkormányzatok részéről számos felajánlás érkezett. A felajánlók között van orvos, lelkész, vállalkozó, hétgyermekes családapa, unokáját váró nagymama. Faragott bölcsőt kaptunk Csepel polgármesterétől és a Három Királyfi, Három Kiráylány Mozgalom is ideirányított egy Czotter András műhelyéből kikerült bölcsőt.

Az Orbán Viktor miniszterelnök által adományozott bölcső Székelyudvarhelyen talált első lakóra, és Lévai Anikó asszony vándorbölcsője Kisbaconban

ringatta az első újszülöttet. A legtöbb bölcsőre az ausztráliai magyarok köréből érkezett adomány.

A programhoz elsőként csatlakozott Kovács István sepsiszentgyörgyi unitárius lelkész, aki bölcsőt is rendelt és vándorútra indította. Ugyanígy Fekete Levente nagyajtai tiszteletes a szülőfalujában, Felső-rákoson indított útjára vándorbölcsőt, Siménfalván pedig Szén Sándor lekipásztor és felesége, valamint Bíró József gondnok és felesége indítottak útnak egy-egy vándorbölcsőt. Volt már unitárius bölcsőátadás a Firtos-hegyen, Sepsiszentgyörgyön, Recsenyében, Bölönben, Baróton és Vargyason.

A bölcsőket elsősorban harmadik vagy többedik gyermeküket váró családokhoz juttatjuk el, lehetőleg istentiszteletek vagy szentmisék keretében. Egy családnál fél évig maradhat a vándorbölcső, ezt követően tovább vándorol egy másik, kisbabát váró családhoz. A bölcsők hasznos szolgálatokon kívül összekötnek családokat, és a programban résztvevőknek találkozókat is fogunk szervezni. A Székelyföldi Vándorbölcső Program fővédnöke kezdettől fogva a háromgyermekes Szász Jenő és felesége, Ildikó asszony. A programot a Nemzetstratégiai Kutatóintézet saját programjai közé emelte és kiterjesztette a Kárpát-medence egészére. Az intézet száz darab bölcsőt gyártatott, amelyek mind egy-egy székelyföldi jeles személyiség nevével viselik.

Amelyik nép bölcsőket ringat, az élni akar, és meg is fog maradni!

A bölcsőprogramhoz várjuk a lélekszámban gyarapodni kívánó unitárius egyházközségek csatlakozását. Jelentkezni lehet a bioversum@gmail.com címen vagy a 0760 779 835-ös telefonszámon.



# Emlékezés dr. Borbáth Károly (1931–1980) jeles történészünkre

SZÉCSI ANTAL

• Dr. Borbáth Károly 1931. január 13-án született az erdővidéki nagyközségben, Vargyason. Szülei, Lajos és Anna, földműves emberek voltak. Az elemi iskolát szülőfalujában végezte, és már ekkor kitűnt rendkívüli értelmi képességével. Tanítói és az unitárius egyház javaslatára 1942. szeptember 19-én részt vett a székykeresztúri gimnázium tehetségkutatásán, és megállta a helyét.

Itt folytatta tanulmányait. Volt osztálytársai szerint messze fölöttük álló diák volt, és a későbbiekben fölülmúlta az iskola összes tanulójának színvonalát. 1950-ben a középiskola befejeztével sikeresen felvételizett a Bolyai Tudományegyetem történelem fakultására. Egyetemi tanulmányairól keveset tudunk. Nem tudni azt sem, hogy a II. évfolyam után miért ment át a Victor Babeş Tudományegyetemre. Itt fejezte be tanulmányait 1954-ben, kitűnő eredménnyel.

Akkoriban a legjobb eredményeket felmutató egyetemistákat, tanulmányaik befejeztével, a Szovjetunióba küldték ösztöndíjjal továbbtanulásra. Így került Borbáth Károly is Leningrádba (ma újból Szentpétervár). Az ottani egyetem középkortörténeti tanszékén tanult és dolgozott kandidátusi értekezésén 1954–1958 között.

Szerénységével és alapos tudásával mindenki szeretetét elnyerte, olyannyira, hogy amikor a magyar őshaza felkutatására indult Ázsiába, mindannyian felkarolták hónapokig tartó utazását, kedvező ajánlóleveleket kapott. A nyári szünidőkben a Szovjetunió jelentős részét bejárta, felkereste nyelvrokainkat. Doktori kandidátusi értekezésének címe *A székykeresztúri társadalmi helyzete a XVII. században*, amivel megkapja a történelemtudományok doktora címet.

1958. október 1-jétől lektornak nevezik ki a Bolyai Tudományegyetemre. A történészek és filológusok több nemzedéke győződhetett meg nagy tudásáról, emberségéről és szerénységéről. Egyik tanítványának visszaemlékezése szerint vallotta, hogy lemondásra, kishitűségre nem lehet nemzeti jövőt építeni. A magyar múlt megbecsülése és szeretete nélkül nincs iga-



zi hit a magyar jövőben. Évfolyamát rendszeresen történelmi kirándulásokra vitte, ami miatt az ekkor már Babeş–Bolyai névre keresztelt tudományegyetem román rektora figyelmeztetésben részesítette, szeparatizmussal vádolta.

Időközben megnősült, 1964. december 31-én feleségül vette Mátyás Emma Mária magyar szakos tanárt. A házasságból 1966. június 21-én Tordán megszületett Pál nevű gyermekük.

Hiába volt nagy szaktudása, páratlan tudományos kutatómunkája, 1968. október 1-jétől félreállították, mert tudományos munkásságát nem volt hajlandó alárendelni és magát elkötelezni a rendszer történelmet meghamisító politikájának. „Hivataltól” áthelyezték Nagyenyedre, a Bethlen Gábor Dokumentációs Könyvtárba, ahol kilenc éven keresztül dolgozott. Mint főkönyvtáros, tisztviselői fizetést kapott, de nem csüggedt, és nem lankadt kutatói munkája.

Közel kilenc évig hagyták ebben a munkakörben. A feje fölött egyre gyülekeztek a sötét felhők. A belügyesek mind gyakrabban zaklatták, figyelték, rágalmazták, hamis nyilatkozatokra kényszerítettek ellene diákokat. Nehezményezték a külföldi turistákkal való kapcsolatát. A Securitate minden intézkedése ellenére sem sikerült a három súlyos vádat (nacionalista, sovíniszta, irredenta) alátámasztani. Különösebb eljárást nem tudtak ellene indítani, így maradt az állásból való felfüggesztés.

Megemlítésre méltó, hogy Szabó Gyula monumentális műve, *A sátán labdája* Borbáth Károly segítségével jött létre. Ő vitte hétvégeken hátizsákjában a krónikákat, históriákat tartalmazó könyveket a regényéhez anyagot gyűjtő írónak.

A Babeş–Bolyai Tudományegyetem 1977. szeptember 19-től felbontotta munkaszerződését, és Borbáth Károly Torockószentgyörgyre került történelmet tanítani V–VIII. osztályos tanulóknak, azzal a tanáccsal, hogy a történelmet úgy tanítsa, ahogyan a tankönyvben van, és nem úgy, ahogy a fejében. A fa-



luban értetlenség fogadta kutatói tevékenységét. Szállás, fűtés, koszt nélkül kénytelen volt éjszakai telefonszolgálatot vállalni.

1978 nyarán Sepsiszentgyörgyön érdeklődött munkahely felől. Kezdetben biztatták a megyei dokumentációs könyvtárbeli állással, de nem lett belőle semmi. Kinevezést kapott a Vargyasra megüresedett történelemtanárként. Mint akkori iskolaigazgató, örömmel fogadtam a tanár urat, arra gondolva, hogy ha már a sors alacsonyabb fokú iskolába kényszerítette, legalább szülőfaluja gyermekeit oktassa. Nyugodt körülmények közt dolgozhatott, senki sem zaklatta, habár itt is megfigyelés alatt volt, de semmilyen komolyabb vád nem volt ellene. Nagy segítségünkre volt a tanulmányi kirándulások megszervezésében, a tanulók helytörténeti ismereteinek gyarapításában. Pedagógusi szemléletére vallanak a történelem tanítására vonatkozó megállapításai: „A történelem térben és időben játszódik. Én kívánom, hogy tanítványaim eljussanak Tahiti szigetére, de addig is lássák a történelem nyomait itthon. Lássák az építményt, csatamezőket, lássák a parasztvárat, a kastélyt, de tudniuk kell azt is, hogy a mindenkori dolgozóember építette mindezt, hát tanulják becsülni őket, a régieket s a mostaniakat”.

Zaklatott, hányódtatásokkal teli életmódja házasságát is kikezdte. Sokat volt távol családjától. A könyvek és okiratok mindennél többet jelentettek számára. Felesége kérésére a kolozsvári törvényszék 1979. január 31-én felbontotta házasságukat.

1980 áprilisában, a szünetben, Kolozsvár helyett Székelykeresztúr és Székelyudvarhely voltak úti céljai. Remény volt arra, hogy sorsa jobbra fordul. Már biztosra lehetett venni, hogy ősztől Székelyudvarhelyre

kerül, a múzeum könyvtárosa lesz, lakáskiutalást kapott. Visszatérve Vargyasra első útja az iskolába vezetett és a tanáriban Demény Lajos Bethlen Gáborról írt könyvének kéziratát olvasta. Másnap, április 20-án a román milicista hozta a szörnyű hírt, hogy a tanár urat halva találták a szülői ház szobájában. A halál okául a csempekályhából kiszivárgott szén-monoxidot állapították meg. A falu a mai napig is kétségbe vonja ezt.

Dr. Borbáth Károly temetése április 22-én volt. Nagy tömeg kísérte utolsó útjára. Az ország minden sarkából eljöttek. Személyiségét értékelő, magyarságát kiemelő beszédek is elhangoztak a templomban és a temetőben egyaránt. Mondhatom, hogy az egész falu gyászolta. Ezt bizonyítja az is, hogy mindjárt a temetést követően a falubeliek egy hét és fél méteres kopjafát állítottak fel sírjánál, amit Máthé Ferenc I. népművész faragott.

Emlékét Székelykeresztúron és Baróton szintén kopjafa őrzi. Szülőházán emléktábla van elhelyezve. Arcmását Kósa Bálint grafikus fába metszette, Veress Miklós vargyasi festőművész megfestette, az 1990 óta nevét viselő iskola udvarán 2012-ben felavatott mellszobra áll, és részemről három könyv tette ismertebbé alakját.

Dr. Borbáth Károly munkássága kapcsán Egyed Ákos történész megállapítását idézném: „Ő következetesen kitartott a magyar nemzeti történetírás mellett, kompromisszumokat nem volt hajlandó tenni”. Ez a magyarázata annak, hogy kevés írása jelent meg nyomtatásban, és az is jórészt a sajtóban. Reménykedtem, hogy eljön az idő, amikor könyvek formájában gazdag ismereteit élénk tárja. Sajnos nem így történt, tudását magával vitte.

## Az iskolai színjátszás örömei

**CZOMPÓ JÁNOS**

• Már gyerekkoromban vonzott a színház, a színművészet. Ma is szeretettel emlékszem egykori tanító nénimre, Jakabos Jolánkára. Mint jó pedagógus megérezte, hogy a gyermekszínház nagy szerepet tölthet be az ifjú palánták zseni lelkületének fejlesztésében. Mivel nagyszámú és mindenben kovász gyermek voltam, de azért a tanulást is szerettem, engem választott ki két általa rendezett színdarab főszereplőjének. Így volt alkalmam eljátszani a *Taligás király* és *Az unatkozó királykisasszony* két királyszerepét.

Ezek a szerepek nagyon megfogták a akkori másodikos-harmadikos elemista lelkemet. Mivel annak idején Kézdivásárhelyen nem volt állandó színház, szüleimmel minden turnézó erdélyi magyar színház

előadásait megnéztük. Ezek akkor nagy események voltak a kisváros szellemi életében. A múlt század ötvenes és hatvanas éveinek elején nem volt még televízió, számítógép és internet. Ekkor a színi- és a mozielőadások voltak a város szellemi csemegéi. Színház-szeretetemhez közrejátszott néhai unokanővérem, Tarnói Emília is, aki mint a szatmári színház művésze sokszor szerepelt turnékon városunkban.

De teltek-múltak az évek, és 1969-ben, érettségivel mint helyettes tanár tanítottam Felsőcsernáton nyolcosztályos elemi iskolájában. Itt szerencsémre már a tanév elején elküldtek Sepsiszentgyörgyre egy agitációs brigádfelkészítőre a Népművészeti Iskolába. A háromnapos felkészítőt az oltszemi kastélyban tar-

tották. Az első órán én már átláttam ennek a propagandajellegét, és szépen átsétáltam az amatőr színészek rendezői szakára. Itt alkalmam volt hallgatni két kitűnő színházi ember nagyszerű előadásait: a már néhai Völgyesi András rendezőt és Köllő Béla színművészt. Ezen órák végleg megalapozták a színház iránti szeretetemet. A felkészítés még folytatódott a tavaszi vakációban, és a tanév végén vizsgadolgozatot is kellett írunk. Ezek után megkaptam az amatőr színházi rendezői diplomát.

A tanév közben már bizonyos szakmai rendezői ismeretekkel felvértezve a falusi ifjaknak színdarabot tanítottunk be a néhai Beke Irénke tanító kollégával. De mit ad Isten, április közepén megjelenik az egyik KISZ-aktivista, és hoz egy színdarabot. Azt a parancsot kaptuk, hogy ezt vagy megtaníttjuk, vagy megtanuljuk. A második verziót választottuk. A darab Csehov *Leánykérés* című színműve volt. Két kollégával hármashban szűk tíz nap alatt megtanultuk és színre vittük a május elsejei ünnep alkalmával a falusi kultúrotthonban, s még a siker sem maradt el. Egy következő alkalommal előadtuk a községközpont kultúrotthonának színpadán is.

Pár év múltán mint pedagógus kerültem a sepsiszentgyörgyi Berde Áron Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskolába. Itt is tovább foglalkoztam az amatőr színjátszással. Az évek során több színdarabot rendeztem. Mivel a kereskedelem is valahol egy művészet, nem volt probléma megbeszélni a mindenkori iskolai vezetőséggel, hogy a színjátszás nagyon nagy segítségére lesz a majdani kereskedelmi dolgozóknak. Itt érdemes megjegyezni, hogy aki a színpadon jól tud szerepelni, mozogni, az az életben is megállja a helyét. A színdarabok betanítása kedvező alkalom a helyes beszéd, a szavak jó kiejtése, a megfelelő mozgás elsajátítására. A színjátszó tanulók majd sikeresek lehetnek bizonyos élethelyzetekben. Ugyanakkor a mindenkori intellektuális jelenlét, helyzetfelismerés, korrekt gondolkodás és cselekvés mind megtanulható a színjátszás keretén belül. Az egyik általam rendezett színdarab, Sinkó Zoltán *Versenyvizsga* című darabja 1977-ben második helyezést ért el a Megéneklünk, Románia! fesztivál kulturális versenyének városi szakaszán. Ebben a darabban én is felléptem.

1978 nyarán elküldtek az Argeş megyei Costeşti faluban szervezett KISZ-táborba, ahová három tanuló lányt kísértem. Ottlétünk két hete alatt egy csoport fiatallal minden nap kellett foglalkozni. Betanítottam egy rövid színdarabot román nyelven, amit akkor írtam és rendeztem. *Kereskedelmi ellenőrzés* volt a darab címe, és sikert aratott a bemutatón.

Mivel egy szakközépiskolában nagyon sok az elméleti és a szakóra, valamint a gyakorlati oktatás, elég nehéz volt összehozni a színjátszó tanulók próbáit. Ez általában úgy történt, hogy a kezdő kilence-

dik osztályokban összeírtam azon tanulók listáját, akik jelentkeztek a színjátszó körbe. A nem szereplő tanulóknak feladatokat adtam, és a színjátszóimmal a próbákat az iskola praktikatermében rendeztem a saját műszaki óráim keretében. Az egyik rendezésnek, Karinthy Frigyes *Visszakérem az iskolapénzt* című darabjának szintén nagy sikere volt. Telt ház előtt játszottuk az iskola ebédlőjében. Jutalomból diákszínjátszóimmal eljutottunk a magyarországi két testvériskolába, Kiskunhalasra és Egerbe Gazdag Ildikó akkori igazgató vezetésével. Kiskunhalason megtekintettük a híres kiskunhalasi Csipkemúzeumot. Itt emlékfát ültettünk az parkba, ahova sepsiszentgyörgyi földet is tettünk. Egerben Utasy László kollégiumi igazgató vezetésével megtekintettük az egri várat, Gárdonyi Géza sírhelyét. Nagy élmény volt az ottani főiskola csillagvizsgálójának a megtekintése. Eljutottunk a város szomszédságában lévő Szépasszonyok völgyébe egy borkóstolóra. Megnéztük a monumentális katolikus székesegyházat is, valamint a Marcipánmúzeumot és a török hódoltság idejéből maradt minaretet.

Megemlítek pár címet az általam rendezett darabokból: *Mátyás király és a kolozsvári bíró*, *A fülemile* (Arany János), valamint *Állásinterjú* (saját színdarabom). Ezek a színdarabok osztatlan sikert arattak, mindegyiket teltház előtt játszottuk.



A kép az *Állásinterjú* bemutatóján készült

Negyvenegy éves iskolai tanári tevékenységem alatt rájöttem, hogy a tanuló ifjúságot csak hittel és szeretettel érdemes nevelni. Gárdonyi Géza íróit parafrázálva: a nevelő fáklya kell legyen, aki mutatja az utat a mindenkori tanulóifjúságnak. A színdarabtanítások szintén egy fénycsíkot jelentenek abból a bizonyos fáklyából, ami nemesíti a tanulók lelkét. Sokszor elolvasom Reményik Sándor *A templom és iskola* című híres versét. Magyarságunk két bástyája a templom és az iskola. Ezeket sohasem szabad elfeledni, amíg szívünk dobog. Tudom, hogy csak a szeretettel történő nevelés eredményes, a hit vezet és megtart emberi értékünkben.

# Kilencvenéves a marosvásárhelyi Bolyai téri unitárius templom

NAGY LÁSZLÓ

• Az *Ellenzék* 1930. július 20-i száma e címmel értesíti Erdély lakosságát: *Templomot szentel János Zsigmond és Dávid Ferenc népe*. Majd így folytatja „A marosvásárhelyi unitáriusok szegények, de áldozatosak. Nincs orgona, sem harang, de áll Isten háza.” A *Keleti Újság* 1930/156-os száma pedig *Temlomszentelési ünnepély Marosvásárhelyen* címmel tudósít a jeles eseményről. 1930. júliusában háromnapos ünnepélyt szervezett a marosvásárhelyi egyházközség az új templom felszentelésének örömeire. A lélekszám ekkor 700 körül volt. A templom építésének 80. évfordulója tiszteletére egy emlékkönyvet adott ki egyházközségünk, amelyben részletesebben ismertettük egyházközségünk történetét, majd bővített kiadásban ezt a könyvecskét 2016-ban újból megjelentettük, és örömmel örökítettük meg azt az eseményt is, hogy két ércharang „költözött” a toronyba híveink és támogatóink segítségével. (A templomépítés után hetven évvel, 2000-ben, Oborzil Gyula és Nagy Rózsa két réselt palástú alumíniumharangot adományozott egyházközségünknek. A harangöntés e technikáját leányuk, Oborzil Edit és férje, Jeney Tibor iparművészek szabadalmaztatták. A művész házaspár sajnos balesetben elhunyt.)

Ez alkalommal, amikor tisztelettel emlékezünk a kilencven évvel ezelőtti templomszentelésre, nem szeretnénk újból az építéssel foglalkozni, annak bonyodalmaival és utóéletével, hanem a háromnapos ünnepséget szeretnénk feleleveníteni az utókor számára, mivel ez évben sajnos nem tudtunk az eseménynek megfelelő megemlékezést tartani. Megemlítem, hogy a templomot Patrovits Kálmán tervezte, a munkálatokat is ő ellenőrizte. Bustya Lajos építési vállal-



Az egykori dr. Gecse Dániel utca, mielőtt a templom felépült (Bernády városa, Mentor, 1993. 119. o.)

kozó, kőműves és ácsmester volt, a vízcsatornázást Nagy Károly utóda, a villanyvezetést Kilyén Sándor, a meszelést Herceg Ferenc szobafestő, a kárpitozást a Fodor testvérek, a szobrászati munkákat Brassai József végezte. A templom építésének költségeként 2 130 000 lejben egyeztek meg Patrovits Kálmánnal.

A templomszentelési ünnepség 1930. július 19-én du. 6 órakor kezdődött az 1869–70-ben épült kis templomban, és dr. Boros György püspök imájával „zárták be” a régi templomot. (Ez a 150 évvel ezelőtt épült imaház ma is létezik.)

Július 20-án délelőtt 10 órakor kezdődött az istentisztelet az új templomban, amelynek alapkövét 1929. július 15-én tették le. Egy év alatt felépítették és átadták! Ma évekig épülnek templomaink!

A gyülekezeti ének után a szászrégeni Magyar Polgári Dalkör Keutzer *Az Úrnak napja* című művét adta elő Heiner György karnagy vezetésével. Az imát Halmágyi János esperes, az egyházközség lelkésze mondta. Bedő Emma énekelt, harmóniumon dr. Láni Oszkár kísérte. Az egyházi beszédet dr. Varga Béla egyházi főjegyző mondta. A *Nagy és erős vagy Istenem* című dalt a marosvásárhelyi Református Egyházi Dalkör adta elő Haják Károly karnagy vezetésével. A templomot dr. Boros György püspök szentelte fel áldást kérve a gyülekezet és a hívek életére. A szászrégeni Magyar Polgári Dalkör Beethoven *Isten dicsősége* című művét adta elő. Az úrvacsorai beszédet Ütő Lajos székelykeresztúri lelkész mondta. A templomépítés történetét dr. Fekete Gyula ügyvéd, az építési bizottság elnöke ismertette. Az egyházak és a hatóságok köszöntőbeszédeire a püspök válaszolt. A templomi istentisztelet után a Teleki-téka udvarán tartották meg a közebedet a bejelentkezett hívek és a meghívottak számára. Az ünnepség este 9 órakor hangversennyel folytatódott. Íme az esti műsor: 1. Gyülekezeti ének. 2. Imát mondott Lőrinczy Dénes tordai lelkész-esperes. 3. C. zsoltár. Előadta a marosvásárhelyi Református Egyházi Dalkör. Karnagy Haják Károly. 4. Dr. Ferenczy Géza főgondnok ünnepi beszéde. (Lásd *Keresztény Magvető* 62. évf., 1930. július–októberi szám.) 5. Puksa Endréné Boros Irén énekelt, zongorán dr. Láni Oszkár kísérte. 6. Saját költeményeiből Fekete Lajos ürmösi lelkész szavalt. 7. G. F. Händel *Rinaldo* című művéből *A bűnbánó* dalt a római katolikus templomi dalárda adta elő. Karnagy Tóth Sándor. 8. Haydn *Largo* című darabját a Haják Károly, dr. Duha Tibor, dr. Szilágyi Sándor és Marthy Pál alkotta vonósnégyes adta elő. Az ünnepség gyülekezeti énekkel zárult.



Július 21-én az új templomban 9 órától az Unitárius Egyetemes Lelkészkar találkozott, majd az unitárius nőszövetség tartott közgyűlést. A háromnapos templomszentelési ünnepség este 6 órától tartott istentisztelettel ért véget, amelyen a szószéki szolgálatot Taar Géza nagyjaiti lelkész végezte.

A templomszentelési ünnepségre és a lelkészkar találkozására sokan bejelentkeztek. Nem tudhatjuk, hogy hányan is voltak jelen, talán az ULOSZ történetével foglalkozóknak megvan e jegyzőkönyv, de érdekes olvasni a bejelentkező levelezőlapokat. Volt, aki saját autójával érkezett, és olyan éjjeli elszállásolást kért, ahol autója biztonságban lehetett, volt, aki vonattal vagy autóbusszal. Balázs Ferenc is bejelentkezett. A következő értesítést írta: „Kedves Esperes úr! A templomszentelési ünnepségen úgy magam, mint a feleségem részt kívánunk venni. Amennyiben az elszállásolás, étkezés is történik, kérjük azt, úgy intézni, hogy a házi gazdánk ne akadjon fenn vegetárius mivoltunkon. Cheia-Mészkö, 1930 jul 7. Szíves üdvözléssel Balázs Ferenc”

A templom orgonáját 1939. augusztus 17-én rendelte meg Bustya János egyházközségi gondnok a marosvásárhelyi Szeidl Ferenc orgonaépítőtől. Halmágyi János lelkész-esperes ezt írja a lelkészi jelentésében: „Egyházközségünk életének mint legszebb és legkiemelkedőbb eseményét, templomunk új orgonájának 1940. június 30-án történt felszentelését kell megemlítenem mindenek előtt. Az új orgonát Bustya János egyházközségi gondnok afia építtette saját költségén nemes áldozatkészségben megmutatkozó egyházszertetből. Hivalkodás nélkül, csöndben, zajtalan munkáló gondnokunk nem közölte az általa hozott pénzbeli áldozat értékét, mi az orgona építő mester Seidl

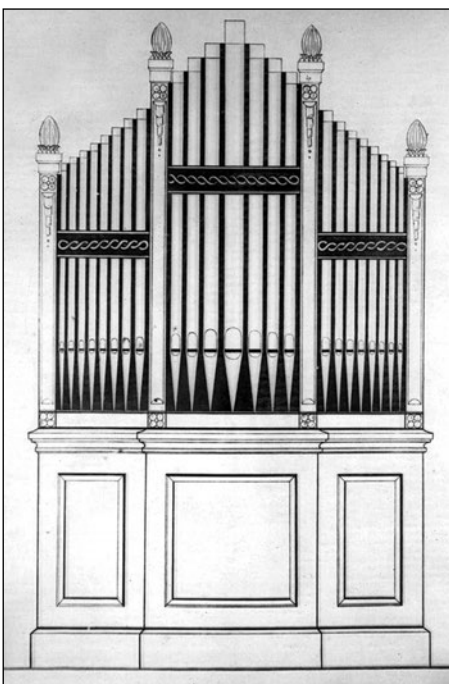
Ferenc úr értékelése alapján jegyeztük be azt az aranykönyvünkbe 5000 pengő (150000 Lei) összegben...”

Az ünnepi istentiszteleten imát mondott Máthé Zsigmond lelkész, az orgonaszentelő beszédet dr. Kiss Elek főjegyző mondta. Este hangverseny volt a templomban. Imát mondott Fülöp Zoltán lelkész, dr. Fikker János teológiai akadémiai dékán előadást tartott. Énekek, versek hangzottak el. Orgonán dr. Láni Oszkár játszott. A bezáró beszédet Elekes Béla, a Dávid Ferenc Egylet elnöke mondta.

A szószék és a szószékkorona, a lelkész és a keblitanácsosok padjával Máthé Géza okleveles építész tervei alapján készültek 1944-ben.

A templomszentelést megelőzően nagy port kavart egyházunkban az egyházközség keblitanácsának határozata, amely szerint Dávid Ferenc arcképét szeretnék volna felfestetni az új templom falára. Az engedélyért az Egyházi Képviselő Tanácshoz fordultak. Az *Unitárius Közlöny* 1930. évi június-júliusi számában vitaindítóként szerepel Szabó Lajos egyházi tanácsos *Haladás vagy visszafejlődés?* cikke, amelyre többen megosztották véleményüket a *Közlöny* következő számaiban. Nem tudni azt, hogy az Egyházi Képviselő Tanács tiltotta-e meg, vagy az egyházközség meggondolta magát a sok kritikát hallva, tény az, hogy a festmény nem készült el.

Ez évben több kerek évfordulót kellett volna ünnepelni a marosvásárhelyi Bolyai téri egyházközségben. A járvány miatt nem tehetük meg. Maradt a szószéken való megemlékezés és e szerény írás emlékeztetőül. Adjunk hálát Istennek gondviseléséért és áldásáért, és emlékezzünk alázattal és szeretettel építő és hűségeseinkre.



Az orgona



A marosvásárhelyi Bolyai téri unitárius templom a 20. században, a felszentelés után

Vári Albert (1868–1953)

# Letörölni a port egy százéves kincsről – VI.

LÁSZLÓ BERNADETT

• Vári Albertről, aki az indulástól kezdve támogatta és felkarolta a társaság megalakulásának ötletét, Sütő Nagy László a Társaság történetét bemutató cikkében (*Keresztény Magvető*, 1936/1. sz.) azt írja, hogy az 1918-as székelykeresztúri lelkészértekezleten ötletként megfogalmazott „szép terv el ne aludjék, azon nyomban bizottságot küldtek ki a javaslat tanulmányozására s a gondolat megvalósítására. A bizottság elnökéül a nemes idea leglelkesebb pártfogóját, Vári Albert vallástanárt választották meg.” Sütő ezen felül megemlíti, hogy Vári Albert, mint „az előkészítő bizottság elnöke, az elvetett mag leglelkesebb ápolója, gondozója, kertésze volt.”

Vári Albert életét, jellemét és munkásságát önéletrajzából, kortársai illetve az utókor által felelevenített írásaiból ismerhetjük meg. Kovács Sándor az 1998-as *Unitárius Közlöny* 9–10. számában az akkor 130 éve született Vári Albert teológiai tanárra emlékszik. A továbbiakban ezt a cikket több alkalommal is segítségül veszem, mivel ez részletesen tartalmazza Vári saját magáról írt életrajzi adatait. Vári Albert önéletrajzában a következőket írja le: „Udvarhely vármegyében Firtosmartonoson 1868. április 23-án születtem. Családi nevünk is, eredetileg, Váraljai volt. Nagyapámnak még láttam ilyen aláírását. A jobb hangzás kedvéért rövidítették meg. Atyám Vári Mózes földműves; anyám, Demeter Julianna, aki 1906-ban meghalt. Csekély örökséggel kezdték az életet, de szorgalmuk folytán a székely közbirtokosok közé emelkedtek. Három testvérem volt: Dénes, Ida és Elek. Dénes pár évi tanulás után kimaradt a gimnasiunból s most otthon gazda. Ida 1896-ban elhalt. Elek pedig Felsőrákoson áll(ami) el(emi iskolában) néptanító. Én voltam a legidősebb.” Ugyanebben a cikkből családi életére vonatkozólag megtudhatjuk azt is, hogy 1896-ban vette feleségül Ferenczi Lajos és Siménfalvi Anna leányát, Ferenczi Annát, gyermekük nem született.

Iskoláit 1878-tól 1885-ig a székelykeresztúri, majd 1885-től a kolozsvári unitárius gimnáziumban végezte, ahol 1888-ban jeles eredménnyel érettségizett. Saját elmondása szerint igaz, hogy „különös előszeretettel viseltem a tanári pálya iránt, de anyagi okokból a lelkészi pályára léptem.” Így tehát még ugyanabban az évben beiratkozott a kolozsvári Papnevelő Intézetbe, itt 1892. június 28-án szintén kitűnő eredménnyel tett papi szigorlati vizsgát. 1890-től 1892-ig volt a kollégium iskolafőnöke, az iskolai esküdszék elnöke, ugyanakkor a kollégiumban magyar nyelvet és hittant tanított. 1892-től 1905-ig Kénosban, 1905-től 1909-ig

Székelyudvarhelyen volt lelkész. Székelyudvarhelyi lelkészsége alatt, 1908-ban épült meg a helyi unitárius templom. Életének erről az időszakáról a következőképpen nyilatkozik: „1892-ben a püspök úr kinevezett a kénos-székelyudvarhelyi társ-egyházközségbe rendes lelkésznek. Mint lelkész igyekeztem kötelességemet jól elvégezni. Közkedveltségnek is örvendtettem. Több egyházközségtől kaptam meghívást a lelkészi állás elfoglalására, olyanoktól, amelyek anyagilag több előnyt nyújtottak volna; de én egyiket sem fogadtam el, mert fővágyam volt Székelyudvarhelyen egy templom építése. [...] 1905-ben, a székelyudvarhelyi egyházközség önállósíttatván, a lelkészi állásra egyhangúlag engem választottak meg, melyet 1905. július 2-án foglaltam el. Most már teljes erővel hozzáálltam a templom építéséhez. Pénz kevés volt. A gyűjtés minden módját megkíséreltük. Az egyházi főhatóság is támogatott. Mégis sok küzdelem és fáradság árán vált lehetővé, hogy 1908-ra felépüljön a templom.”

1909 szeptemberétől új szakasz kezdődött Vári életében, hiszen a kolozsvári unitárius kollégiumban újonnan létrehozott vallástanári állására sikeresen pályázott, ezt az állást 1933-ig töltötte be. Ezt követően 1943-ig, azaz nyugdíjba vonulásáig, az Unitárius Teológiai Akadémia tanára volt, először a gyakorlati tanszéken adott elő, majd 1935-től az egyháztörténeti és jogi katedrán. 1933 és 1937 között a dékáni tisztséget is betöltötte.

Vári Albert munkássága itt még korán sem ért véget. Alapító tagja és ügyvezető alelnöke volt az Unitárius Irodalmi Társaságnak. A *Keresztény Magvető*t is az Unitárius Irodalmi Társaság kezdte el újrakiadni 1922–1943 között. Vári Albert volt ez időben a szerkesztője e tudományos folyóiratnak. Sőt még olyan időszak is volt, mikor e szerkesztői munkát egymaga végezte. Újraindításakor így nyilatkoztak a szerkesztőbizottság tagjai: „Az Unitárius Irodalmi Társaság 1921. évi október hó 29-én tartott közgyűlésében elhatározta, hogy a K. Magvetőt még anyagi áldozatok árán is újból megjelenteti. Aki ismeri az unitárius egyháznak utóbbi fél százados történetét, az előtt nem kell fejtegetni, hogy mi a K. M. egyházunkra nézve. Lobogó, mely állandóan ébren tartja hitünk és vallásunk igazságait. Csatorna, amelyen át a tisztultabb keresztény hit és életfelfogás ömlik a szívekbe. Élő vérkeringés, mely újjá szüli, tisztább és tetszetősebb formákba öltözteti a ker. hit eszméit és életigazságait. Iránytű, amely megérzi a világ hasonló gondolkodású keresztényeinek a haladási és fejlődési irá-



nyát s mutatja nekünk is az utat, amely felé törnünk kell. Gyűjtő lencse, mely összefogja a ker. igazságok szétszórta sugárait, hogy az által világosabbá és termékenyebbé tegye egyházi életünket. Mindezek megokolják az U. I. T. ama törekvését, hogy a K. M-t még

anyagi áldozatok árán is felújítani igyekeznek.” (*Keresztény Magvető*, 1922/1. sz.)

Ezen kívül 1905–1910 között az *Unitárius Szószék* szerkesztője volt. Cikkei, tanulmányai a *Keresztény Magvetőben* és az *Unitárius Közlönyben* jelentek meg, prédikációi az *Unitárius Szószékben*. 1953. szeptember 22-én halt meg Kolozsváron, a Házsongárdi temetőben nyugszik.

Sütő Nagy László a fentebb említett cikkében a következőket írja: „Egyik irodalomtörténészünk szerint, ha az ezeregyéjszaka furcsa szellemei egy éjjel felkapnák egész Magyarországot, földjével, múltjával, mindenestől együtt s elvinnék egy soha fel nem lehető messzi-távoli csillagzatra, Arany János tizenkét kötetéből maradék nélkül meg lehetne állapítani a magyarság egész szellemi, erkölcsi, lelkivilágát, egész történelmi sorsát. Ilyen hatalmas erő, ilyen múlthatatlan érték, ilyen örökké élő valóság az irodalom.”

Kis túlzással úgy érzem, ez az állítás igaz a Keresztény Magvetőre is, mert benne olyan átfogó képet kapunk unitárius vallásunkról, egyháztörténetünkről, annak minden korszakáról, nagyjainkról, munkásságukról, törekvéseikről, amely biztos pontul szolgál mindazoknak, akik egy kicsit meg szeretnének ismerkedni unitárius múltunkkal és jelenünkkel.

## Előzzük meg az iskolakezdés traumáját!

A testileg-lelkileg fejlett, iskolaérett gyereket is megviseli, kimeríti az új feladatkör, ami az iskola elkezdésével jár, jóval több pihenésre lesz szüksége. Ez a pillanat alkalmas arra, hogy a család, hétköznapjait átgondolva következetesebb életrendet alakítson ki. Nyáron helyénvaló a nagyobb engedékenység, de iskolaidőben a kisiskolásoknak este legkésőbb kilenc-kor ágyban a helyük. Meghallgathat még egy mesét, lehetőleg élőszóban, hogy a szülei hangja, gesztusa, arcjátéka gazdagítsa az élményt, de ekkorra már pihenésre alkalmas, nyugodt körülményeket kell teremteni. A mai családok életében, sajnos, központi szerepet játszik a tévé, de este nyolc óra után már semmiképpen nem kisgyerekeknek való a műsor, nem szolgálja pihenését.

A feladattudat kialakításához hozzájárul a másnapi előkészület, a „bepakolás”. Eleinte a szülőknek még ellenőrizniük kell, hogy minden taneszköze rendben legyen, hiszen tompa ceruzával, hiányos felszereléssel nehezen boldogul.

Egyes családok hajlamosak az iskolába menés körül túl nagy felhajtást csinálni: „majd ott megmutathatod, mit tudsz, mert te már okos, iskolás nagyfiú/nagylány vagy” stb., noha manapság az óvodából az

iskolába való átmenet nem jelent akkora váltást, mint korábban, hiszen ott is voltak foglalkozások, és itt is még sokat fognak játszani az előkészítő osztályban. Nem szerencsés illúziókba ringatni a gyermeket: az iskola nem a csodák palotája, az osztályban ő egy lesz a sok közül, nem lesz annyira központban, mint a családban. Ezt is el kell fogadnia – az iskolaérettség egyik fontos feltétele az alkalmazkodóképesség, a szociális érettség. Sajnos nagyon sokszor előfordul a másik véglet is, amikor az iskolával ijesztgetik a gyermeket, néhanem fegyelmezésre használják. Az sem hozza meg a kedvét a gyermeknek az iskolához, ha (nagyszülők, gyermektelen rokonok szokása szerint) értelmetlen, nehezen megválaszolható kérdésekkel bombázzák a kisgyereket: Sajnálod az óvodát? Szeretsz iskolába járni? Milyen a tanító néni, tanító bácsi? Stb. Természetesen minél többet beszélgetnek a kicsivel, annál jobb, de legyen valódi kommunikáció! Gyakori, hogy a szülők munka után, fáradtan csak egy-két szokványos kérdést tesznek fel, pedig meg kell kérdezni, hogy érezte magát, történt-e vele valami, hogy biztonságot adhasson a tudat, hogy a családban továbbra is ő a fontos, akkor is, ha nem ér el azonnal kiemelkedő sikert.

Ha a szülő azt szeretné, hogy sikeres legyen az iskolakezdés, ne erőltesse a gyermekre a saját elképzeléseit, elvárásait, tempóját. Nem élhet, nem tanulhat helyette, és az sem biztos, hogy az anno bevált mód-



szerek, amelyek az ő idejében divatban voltak, a ma iskolájában, egy mai kisiskolás esetében is sikerre vezetnek. Sok szülő drámáinak érzi, ha az első hetek nem váltják be a hozzá fűzött reményeket, nem derül ki rögtön a gyermeke zsenialitása, netán gondok adódnak, fekete pontot is kap a kicsi.

Az iskoláztatás eltarthat 16-20 évig is, nem dől össze a világ a kezdeti apró kudarcoktól. Hagyni kell, hadd alakuljon ki a gyerek saját tanulási ritmusa, érdeklődése, feladattudata. El kell fogadni azt is, ha valamilyen területen nem teljesít olyan jól: lehet, másban meg ügyesebb a társainál. Lényeg, hogy ne frusztrálja az iskola, ne utálja meg. Játékosan tanulva sokkal hatékonyabban lehet ismereteket elsajátítani, mint görcsös szorongással. Pszichológusok szerint sokkal emberségesebb és hatékonyabb lenne, ha jóval hosszabb idő alatt, de úgy sajátíthatná el a gyermek az alapvető készségeket, az írást, olvasást, számolást, hogy közben maradjon ideje a három legfejlesztőbb tevékenységre is: mozogni, játszani, mesét hallgatni.

Az iskolakezdés még a minden szempontból iskoláértett gyermeket is megviseli, sikere, vagy kudarca

hosszú időre meghatározza fejlődését, ezért az óvodai szakemberek nagyon alaposan megvizsgálják a nagycsoportosokat, alkalmasok-e erre a váltásra. Ha valaki mégis túl korán kerül iskolába, vagy valamilyen, addig rejtett problémája van, változatos „tünetekkel” tiltakozik a számára elviselhetetlen teher ellen. Megváltozik a viselkedése, fegyelmezetlen, nyugtalan lesz, képtelen egy helyben ülni, koncentrálni, előbb-utóbb összeütközésbe kerül a tanítójával, társaival „szemtelenné”, agresszívvá válik. Szorong, feszült, fáradékony, rágja a körmét, könnyen elsírja magát, esetleg az addig szobatiszta gyermek bepisil, vagy látható okok nélkül belázasodik. Ezért érdemes minden szülőnek tiszteletben tartani az óvónő ajánlatát, ami az iskolaérettséget illeti. Lehet, jót tesz, ha még egy évet az óvodai közösségben tölt a gyermek. Ha ezt még sem teszik meg, ha észreveszik a gyermekben a fentebb említett rendellenességeket, a szülőknek kötelessége szakemberhez: gyermekorvoshoz, gyermekpszichológushoz fordulni, mielőtt a gyermekre rányomnák saját hibáján kívül a rosszáság bélyegét.

GÁLFALVI GÁBOR

## A megújulás útján

Hálatelt szívvel, a gyermeki meghatottság érzésével léptem be szent hajlékunkba, hiszen mindannyiunk álma vált valóra – új ruhát öltött magára a várfalvi templomunk. Lehetőséget és anyagi támogatást kaptunk. Ezért, és nemcsak, felelősséggel, elismeréssel és tisztelettel tartozunk múltunk iránt, megőrizni, továbbadni mindazt, amit elődeink megépítettek.

A megújulás nem más, mint egy küldetés a múltból a jövőnk felé. Ami összeköti a múltat a jelennel és a jelent a jövővel. Ez felbecsülhetetlen érték, mert letéteményese megmaradásunknak. A múlt, a jelen, a jövő mint láncszemek kapcsolódnak egymásba, néha többet meríthetünk a múltból, mint amennyit a jelen ígér. A múltra építjük a jelent, és a jelenünkre alapozzuk a jövőnket. Talán időnként szükségét is érezzük múltunk felidézésének, Szentimrei Jenő szavai pontosan elmondják, miért:

„A világ fordul, újul az élet,  
Elfutó évek mit se kímélnek.  
Ami ma épült, rombadúl holnap,  
Magad is elmégy síri lakónak.

A világ fordul, újul az élet,  
De sose múlnak úgy el az évek,  
Hogy tegnapból ne jusson a mának,  
Okulás, példa, útjelző fának.”

Egyszerű, paraszti sorsban élő őseink bebizonyították, hogy a kitartó munkának eredménye van, vagyis ha van vetés, van aratás. A táj, ahol születünk,

felnevelkedtünk, az a mi oltalmunk, a csend, a békeség, a szeretet szigete. Ehhez hasonlóak a megújult templomok is, a hit, a békesség és az összetartozás szigetei kell legyenek egyháztagjaink és egyházközségeink számára. De akkor lesznek többek, mint csak turisztikai látványosság, ha vasárnaponként megtöltjük lélekkel, legyen lelki felemelkedésünk hajléka, szigete, ahol önmagunkra találva, lelki táplálékot nyerünk, meríthetünk. Csak itt, a templomban tudunk igazán elcsendesedni, meghallgatjuk lelkészeink felemelő prédikációit, amely nyugalmat, értékesen eltöltött időt, testi-lelki kikapcsolódást jelent, ha rövid időre is, a szürke hétköznapiok után.

A zsolttáros szavaival szólva „Megpihenni, megnyugodni hozzád jöttem, jó Atyám”. Lássuk meg azt az utat, amely az életre visz a megújulás útján (Mt 7,14)!

A templomban való közvetlen jelenlét és részvétel, a gyülekezet közössége, valamint lelkészeink prédikációja az, amely által fel tudnánk emelkedni az imádság és hitünk szárnyán Istenhez. Legyen hát példaértékű indíttatás számunkra, hogy csakis közös akarat, bizalommal lehet nemes célokat megvalósítani.

2017–2020. Három év, amelyben ősi templomunk, szent hajlékunk megújult. Illesse hála, elismerés és köszönet mindazokat, akik e nemes cél megvalósításához hozzájárultak.

Nem utolsósorban útravalóként ajánlom: amellett, hogy felidézzük a múltat, vigyünk életet a falak közé, becsüljük meg a jelent, bizzunk a jövőben, tudva azt, hogy a munkához kitartás, az élethez remény kell.

CSEGEZI KLÁRA

## SZERETETSZOLGÁLAT

## Nyár más szemmel

• Különös módon köszöntött be az idei nyár. A tervezetések, nyaralások, fesztiválok és a más, megszokott programokat eltörölte a láthatatlan, de valós veszély. De a segíteni tudás és akarás még ilyen bizonytalan helyzetben sem maradhat el, és nem szünetelhet. A Gondviselés Segélyszervezet idén nyáron lehetőséget nyújtott számunkra arra, hogy mélyebb betekintést nyerhessünk az egyházi szeretetszolgálati tevékenységekbe. Tanulságos részese lenni azoknak a folyamatoknak, amelyek négy fal között, egy irodahelyiségben történnek: pályázatok, elszámolások, ügyvitel, de ide tartozik a néhány napos kalákák megszervezése is úgy, hogy a munkálatokon kívül az eszközökre, étkeztetésre és résztvevőkre is figyelni kell. Megfelelően át kell látni azokat a dolgokat és történéseket, amik a résztvevők előtt rejtve maradnak. A Gondviselés Segélyszervezet munkájának szerves részét képezik ezek a belső folyamatok is, hiszen mindezek által történik a források megteremtése, ugyanakkor a rászorulóknak segítése. Hasznos volt megtanulni, hogy egyáltalán miként is kell belefogni egy pályázat megírásába, hogy milyen dokumentum, kérés, kivonat mit jelent, és azt, hogy ezek miért kelljenek. Hasznos volt megtapasztalni a szervezet mindennapi életritmusát, megérteni a különböző folyamatokat és meglátni az iratok között az összefüggéseket, amelyekkel nem minden nap találkozunk az ember. Az irodai munka kicsit más, mint a kaláka vagy a segélycsomagok kiosztása, hiszen nem látványos, ám mégis nélkülözhetetlen, hiszen az előbbi nélkül ez utóbbiak sem valósulhatnak meg. Egy összetett folyamat kezdő lépései ezek, amelyek elvezetnek végül a hátrányos helyzetű embertársaink, a rászorulóknak és nélkülözők mosolyaihoz, hálás tekinteteihez.

Az irodai munka mellett a Gondviselés Segélyszervezet csapata lehetőséget nyújtott, hogy nyári gyakorlati teológiai hallgatókként közvetlenül részt vegyünk a szindi egyházközségi kalákákban és az aranyosszéki rászorulóknak szánt segélycsomagok összeállításában, majd házhoz szállításában. (TATÁR ÁGNES TEKLA)

Összetartás. Ez a már-már elcsépelt szó jut eszembe, ha felidézem azokat a napokat, amelyeket július havában Szinden töltöttem. Ez a szó fémjelezheti legjobban azt a szellemiséget, amelyben dolgoztak azok az emberek, akik önkéntesen kivették részüket a Szindi Unitárius Egyházközség templomának felújítási munkálataiban. Nagy szó ez, hiszen ez a közösség 13 helybeli tagot számlál, és az átlagéletkor meghaladja a 70 évet. Kilátástalan ez a helyzet az ott élő magyar közösség szemszögéből, de nem adják meg olyan

könnyen magukat e kis közösség előljárói. Szabó László tiszteletes és Gombási Ferenc gondnok fáradhatatlan munkájáról árulkodik a szépülő és megújuló templom, amely három év után alkalmas lett ismét az istentiszteletek megtartására. Állhatatos munkájuk valószínűleg sokkal eredménytelenebb lenne azok nélkül a segítők, kalákás férfiak és asszonyok nélkül, akik szeretettel és arcukon mosollyal érkeznek felváltva Szindre.

Szemtanúja lehettem én is egy ilyen lelkes, tetterre kész és elszánt csapat érkezésének, majd eredményes munkájának. A tordai nőszövetség önkéntes tagjai július 22-én délelőtt érkeztek a paplakra, és annyira cél tudatosok voltak, hogy a reggeli kávé elfogyasztására is unszolni kellett őket. Azért érkeztek, hogy a korábban mesterek és önkéntesek által lecsiszolt padokról és padlóról eltakarítsák a port. Szem és száj tátva maradt, amikor a hölgyek végeztek munkájukkal.

Bár a jól ismert járványügyi helyzet miatt a templombelső felújításának végére tervezett hálaadó ünnepséget beláthatatlan időre el kellett halasztani, a Szindre érkező mindenkori kalákások jókedve és tenni akarása kiapadhatatlan marad, a felújított templom pedig az önkéntes munkájuk és elhivatottságuk bizonyítéka marad az utókor számára. (KARÁCSONYI JÓZSEF LEHEL)

Július utolsó napjaiban a Gondviselés Segélyszervezet munkatársai és önkéntesei segélycsomagokkal igyekeztek enyhíteni a mélyszegénységben élők mindennapjain. Azért használom ezt a szót, hogy enyhíteni, mert valóban: legtöbbjük számára csak egy felszusszanás lehet néhány alapvető élelmiszer és tisztálkodási termék. A velük való beszélgetésekből kiderült ugyanis, hogy azoknak, akik egyik napról a másikra élnek, e járvány okozta élethelyzetben a korábbinál is kétségesebbé vált alkalmi bevételeik biztosítása. A kolozs-tordai egyházközségben 15 településen osztottunk szét csomagokat: Aranyosszéken, Tordán és kör-



Istentisztelet a részlegesen felújított szindi templomban

nyékén, Kolozsváron, valamint Magyarországon. Minden biztonsági intézkedést betartva, maszkokkal és fertőtlenítőszerrel indultunk útnak. Két nap alatt 80 családnak, több mint 200 személynek sikerült átadni az általunk összeállított segélycsomagokat. A járvány miatt húsvétkor és pünkösdkor elmaradt segélyezést igyekeztünk pótolni a mostani akciónkkal. A csomagok tartalma a szokásos tartós élelmiszerek, tisztálkodási szerek, édességek, tanszerek voltak. Emellett pedig, ahol szükségük volt az embereknek rá, maszkokat is osztottunk, illetve a kisgyermekes családoknak ruhákkal és lábbelikkel is próbáltunk segíteni.

Aki rászorul, az jobb időkben is örül a segítségnek, de a járvány okozta helyzet megsokszorozza az emberek igényét az odafigyelésre, kedvességre. Egy biztató szó, egy maszk mögötti mosoly, egy integetés, vagy éppen egy csomag segíthet nekünk belecsempészni



**Kaláka a szindi paplak udvarán**

az isteni gondviselés hatását a nehéz mindennapokba. (LŐRINCZI ESZTER)

## NŐK VILÁGA

# Felelősségünk a következő nemzedékért

PÉTERFFY ENIKŐ

• Nagyon nehéz erről a témáról írni. Hiszen ha van feladata az emberiségnek, akkor talán nincs is más, mint gondoskodni gyermekeiről, azok testi-lelki-szellemi jólétéről. Ez mozgat végső soron minden emberi tevékenységet.

A gondoskodás sokrétű. Az évezredek során az emberiség többféle módját dolgozta ki gyermekei fejlesztésének, oktatásának. A feladat tetemes része a családra hárult, és ma is így kell, kellene lennie. Azonban már alig akad olyan népcsoport, amely beérett volna.

Nem térnék ki a mesterségek családon belül történő átörökítő folyamatára, tudjuk, sokáig létezett, de ezt is igyekeztek kiegészíteni többféle képzéssel. Híres mesterek inasokat fogadtak, sok fiatal más országok mestereitől tanulta el a legjobb módszereket, és hozta haza a tudást.

De így volt ez a tudományok elsajátítása terén is. Az iskolák legkülönbözőbb formái mind a fiatalok képzését szolgálták, és ezt teszik ma is. Tanárként ezt a területet ismerem, erről osztok meg néhány gondolatot.

Az iskolák működését egységes tanügyi törvények, szabályok szerint kell megszervezni. Ezeket befolyásolni, javítani időnként nagyon fontos, de nagyon nehézkes folyamat. Túl gyakran változtatni nem szerencsés.

A gyakorló tanár saját felelősségére úgy szervezi a munkáját, hogy az a tanulók részére minél hozzáférhetőbb legyen, fejlődésüket a lehető legjobban szolgálja. A cél az, hogy minél kiegyensúlyozottabb embereké váljanak, szellemi képességük kibontakozá-

sát segítse az iskola. Ehhez elsősorban a gyerekek szeretete vezetheti el a pedagógust. Ez az a híd, amelyen át a legnehezebb tantárgyat is szívesen sajátítja el a kisebb-nagyobb gyermek.

Nagyon fontos az, hogy az egyes tantárgyak tanításakor a diák lássa a tanára elköteleződését, de azt is, hogy tanára nem szakbarbár, sok minden érdeklí, és ezt a diákjai felé is sugározza.

A tanulók gyakori kérdése a tanárai felé: ezt mikor és hol fogom felhasználni? Miért kell megtanulnom?

Nagy baj, ha a tanár úgy tanított, hogy ez a kérdés megfogalmazódhatott. Jó lenne már a kezdetekkor rávilágítani arra a nem könnyű útra, amely egy jól megfogalmazott célhoz elvezet. Erre időnként jó visszatérni, hogy megállapítsuk, meddig jutottunk el, mit kell még tisztáznunk. A tanár emberi tartása maga is példa lehet. Viszonyulása a diákjaihoz mint a emberek, közösségek harmonikus létéhez.

Vannak különleges helyzetek, amelyek próbára tesznek mindenkit. Szülőt, tanárt, diákot. Ez az év megmutatta, hogy nagy szükség van a tanárok kreativitására. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy a diákok tudása megfelelően gyarapodott így is, hiszen a tanár jelenléte, személyes kisugárzása nagyon fontos, ez most elmaradt.

Szívből kívánom, hogy az egyensúly minél hamarabb helyreálljon, iskoláink teljenek meg gyerekzsíjjal, hogy egészséges, jó erkölcsű, igazi közösségi emberekké tudják nevelni fiataljainkat.

## IFJÚSÁGI OLDAL

## ArtZ- emlékek

MAGYARI ZITA EMESE

● Szombat van, augusztus 15. Egy másik dimenzióban az ArtZ, a 4. ODFIE Összművészeti Találkozó harmadik napját írjuk. Az elmúlt napokban megélt és megtapasztalt élmények lüktetésétől, kissé fáradtan ébredünk, de ahogyan a reggeli napfény áttör a sátrak falán, egyre erősebb annak az érzésnek a dobbanása, hogy ma is együtt, egymástól tanulva hívhatjuk életre legigazabb arcunkat, együtt alkothatunk.

Ma is együtt kereshetjük és szólaltathatjuk meg az igazi hangunkat.

Ma is teljes összhangban játszhatunk, egymásért.

A slam poetry esten ma is éppen ott és éppen akkor ér célba az üzenet.



Ma is egyszerre járja lábunk a verbunkost.

Ma is lencsevégre kapjuk azon pillanatok egyikét, amit nem tudnánk leírni.

A generációkon át ránk hagyományozódott dalam ma is a legszebben fog felcsendülni.

Ma is lélekből szól a vers és a dal.

Ma is együtt beszélgethetünk a féltve őrzött, fiók mélyén rejtegetett alkotásokról.

A templom csendjében pedig újra együtt tapasztaljuk meg azt az erős köteléket, amely Vele, a nagybetűssel és társainkkal összeköt.

Ma is megszorítják valakik a kezünket, mielőtt színpadra lépünk, és sokan biztatnak jelenlétükkel, de leszünk mi magunk is sokaknak támasz.



Ma is többször kimondjuk, „megoldjuk” és jó szervezőként, felelősségteljesen így is teszünk.

Mindezeket csak úgy, mellékesen. Mert egy olyan közösségben vagyunk, ahol másképp hangzik a „Szia, hogy vagy?”, ahol különös ereje van a találkozást megerősítő ölelésnek. Egy olyan közösségben, ahová évek óta visszajárunk, mert csak így lesznek teljesek a mindennapjaink. Egy közösségben, amit csak most ismertünk meg, de máris otthonos. Egy közösségben,



amely mintha felforgatta volna a valóságot, mutatja számunkra, hogy jobba tehetjük ezt a betegnek bélyegzett világot. Mert ebben a közösségben a megtapasztalt életérzést 120 éve egyletezésnek nevezzük.

Szombat van, 2020. augusztus 15-e. Csend. Ma nem a nyár rongyosra hallgatott slágere ébreszt. Képek és emlékek elevenednek fel, köztük tallózva hasít belém a bizonyosság, hogy ez az életérzés most is, itt is velem van. Mindig. Olyan ez, amit nem lehet csak úgy kitörölni, amit, ha megtapasztaltál, újra és megint magadénak akarsz tudni.

Szombat van, holnap nem zárjuk le ünnepélyesen a 4. ODFIE Összművészeti Találkozót, ma és holnap még legkedvesebb ArtZ-os pillanatainkat, élményeinket elevenítjük fel, mert ezeknek a bűvöletében valahogy élhetőbb az élet.



## EGYHÁZUNK HÍREI

• **Augusztus 2-án ökumenikus istentiszteleten imádkoztak Beke Istvánért és Szócs Zoltánért a kézdivásárhelyi református templomban.** Négy felekezet lelkészei fogalmazták meg bátorító gondolataikat. A Magyar Unitárius Egyházat Kovács István közügyigazgató, sepsiszentgyörgyi lelkész képviselte. A gyülekezetet és az elítéltek családját lélekben megerősítő közös fohász zárásaként az egybegyűltek elénekelték a Szózatot, valamint a magyar és a székely himnuszot.

• **Augusztus 19–21. között a Vallásszabadság Házában és a belvárosi unitárius templomban zajlottak a Kolozsvári Magyar Napok idejére tervezett egyházi programok.** Augusztus 19-én *Vaskenyéren* címmel Torockóról szóló mikrokonferencia és kiállítás-megnyitó zajlott, amelyen Csécs Márton torockói lelkész, dr. Furu Árpád építészeti és turisztikai tanácsadó, Lassel Ágnes múzeumi igazgató és dr. Kovács Sándor teológiai tanár tartott előadást. A belvárosi unitárius templomban sor került Farkas Wellmann Éva és az Evilági együttes közös, *Parancsolatok* című előadására. Augusztus 20-án *Kalifák és karavánok* címmel Rácz Mária lelkész tartott játékos mesefeldolgozást gyerekeknek, majd *„A pácban mindenki benne van” – felelősségünk egymásért*

címmel kerekasztal-beszélgetés zajlott Boldizsár Beáta evangélikus-lutheránus, Dávid István református, Takó István római katolikus, dr. Vitus István református lelkésszel, amelyet Rácz Norbert Zsolt unitárius lelkész moderált. Augusztus 21-én Rácz Mária tartott gyermekfoglalkozást, amelyet dr. Bordás Beáta művészettörténész *Pákei Lajos templomépítészete* című előadása követett. A rendezvénysorozat az érvényben lévő szabályozást betartva zajlott a Vallásszabadság Háza udvarán.

### Egyházköri hírek

• **Székelykeresztúri Egyházkör**  
Augusztus 3–7. között 18. alkalommal szervezték meg a kézműves és bibliai gyermektábort a csekefalvi egyházközségben. A tevékenységek szabadtéren zajlottak, betartva az egészségügyi előírásokat.

• **Székelyudvarhelyi Egyházkör**  
Augusztus 10–15. között bibliaismereti és kézműves tábor zajlott a Recsenyédi Unitárius Egyházközségben. A rendezvényen 20 gyerek vett részt, akik Jézus példázatain keresztül vették számba talentumaikat. Délutánonként pedig agyagozás, gyertya- és szappankészítés, gyógypárnatömés, horgolás és gyöngyfűzés voltak napirenden.

Augusztus 8-án a Gyergyószentmiklósi Unitárius Egyházközség gyülekezetének pár tagja ellá-

togatott Szejkefürdőre, ahol Máthé Gyöngyi nyugdíjas tanár megemlékezett Orbán Balázsról, majd a közös imádságot követően megkoszorúzták Orbán Balázs sírhelyét.

### • Magyarországi Unitárius Egyházkerület

*Hétköznapi Csoda* címmel nyílt meg augusztus 2-án Mayer Hella kiállítása a Budapesti Unitárius Egyházközség első emeleti kiállítótermében. A rendezvényen köszöntőt mondott dr. Czire Szabolcs lelkész, a tárlatot Kékesi Enikő, a Katolikus Rádió szerkesztő-műsorvezetője nyitotta meg. Zongorán közreműködött Liu Yinuo és Mészáros Nóra. A megnyitón részt vett Szentgyörgyvölgyi Gábor, az emberi jogi, nemzetiségi, egyházügyi és kulturális bizottság elnöke és Szágerné Fazekas Éva önkormányzati képviselő.

Augusztus 16-án a Budapesti Unitárius Egyházközség gyülekezeti termében bemutatták Bóka György Szilánkok című kötetét. A kötetéről dr. Czire Szabolcs beszélgetett az íróval.

Augusztus 20-án Hódmezővásárhelyen Kertünk – unitárius családi nap címmel szervezett egész napos programot a Hódmezővásárhelyi és Szegedi Unitárius Egyházközség. Az eseményen ügyességi játékok, kézműves foglalkozások és a Csudatáska társulat koncertje várta az érdeklődőket.

## „A humor Isten ajándéka” (Báró József)

### Esküvői veszedelmek

Még a múlt században történt, hogy egy falu lelkésze megbetegedett. Mivel hétvégén esketési szertartást is kellett volna tartania, elővigyázatosságból értesítette a fiatal párt, hogy a szomszéd lelkész adja össze őket.

A szomszéd falu lelkésze meg is érkezett időben, s a szertartás előtt a kántor megkérdezte:

– Tiszteletes úr, kezdő- s derekas ének már van, de mi legyen a záróének?

A lelkész, már a palásttal a vállán, indulóban mondta:

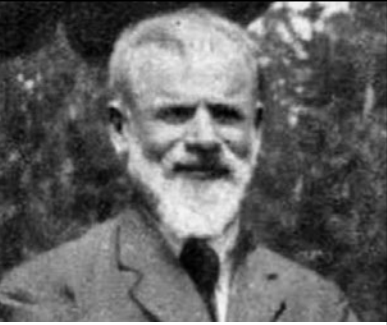
– Igen találó lesz a 174. számú ének [Menjete el / békével, ég áldottjai...] – látván, hogy a kántor elgondolkodott, hozzátette: – a dallama a 96. számú [Én Istenem, / Te légy velem / Ez éjjelen...], ezt biztos ismeri a kántor úr is.

Minekutána tisztázták az énekek dolgát, a lelkész szép esketési beszédet tartott, s a fiatalok közös élete e nagy eseményének lezárásaként felhangzott az ének az orgona mögül:

– Én Istenem, / Te légy velem / Ez éjjelen, / Oltalmad védjen, / Hogy ne érjen veszedelem.

Lett is erre kuncogás, pisolygás a násznép soraiban!

(Beküldte: ANDORKÓ FERENC)

Vedres Márk szobra (1903)	Észak	Strandon barnuló	Ellopó	Utcára hajít	Luxemburg autójele	Kaliber	A magasba	Van ilyen véna is	Vedres Márk szülővárosa	 <p>Vedres Márk magyarországi szobrász (1870. szept. 13. – 1961. aug. 12.)</p>
Itt is volt kiállítás Vedres Márknak										
Indonéziai sziget					Svájc fővárosa					
Kiló					Idősnek mutató					
						Csüng				
Elbámuló						Enikő becézve				
Indiai-óceáni szigetek						Görbe része			Svéd autójel	
						Alkoholt fogyasztó			Vedres francia mestere volt	
Szalámi-fajta									Borbála becézve	
									Bánat	
									Megfelelő	
	Kutyaház			Húros hangszer					Norma	
	Vedres szobra (1911)			Középen csuk!					Tág	
Kálium vegyjele		Nagyon régi				Asztácium vegyjele		Derűre jön		
		Tűzet élesztő				Bizonyos ideje		Fogoly		
Szófában van!			Egy vonalba jutó						Üres kas!	
			Gizella becézve						Nem szoros	
Költői napszak, est párja				Teázás ideje					Régi súlymérték	
				Fába vés					Ozmium vegyjele	
Üledékes kőzet					Mutató névmás		Óriás-kigyó		Egye!	
					Srí ..., Ceylon		Néha kilóg!		Olasz sziget-csoport	
Széled a tömeg						Pajta		Arab nép		
						...-kapok, verekedés		Templomi szertartás		
Pipázik, népiesen				Pára!			Szibériai folyam		Öreg bácsi	
				Fizimiska			Jóteknycodók		A tárgy ragja	
51 Rómában			Álmodásba ringat						Juttat	
Belga autójel			Kutrica						Gúla közepe!	
								... muri, Móríc regénye		
								Sugár		
Merészülés										
Avantgárd társaság, tagja volt Vedres is	NY						Itt is volt tárlata			

## UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár  
Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

**Megbízott szerkesztőbizottság:** Rácz Norbert Zolt püspöki titkár, felelős szerkesztő, dr. Andorkó Júlia Eszter szerkesztő, Bíró Sára Gyöngyvér médiareferens. **Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők Világa), Barothi Brigitta (ifjúsági oldal), Czire Alpár (fotó), Forrai Tibor (keresztrejtvény), Szombatfalvi Etelka (gyermekoldal), Szabó László (Szeretetszolgálat)

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella  
Készült a kolozsvári Idea Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9. tel./fax: (0)264 593 236/(0)264 595 927

kozlony@unitarius.org

A lapszám megjeleníthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0264 596 478

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz előtti hónap **15-e**. Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza. Közlésre szánt fényképeket kérésre visszaküldünk. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418



# Barangoló Isten országában



## Kedves Gyerekek!

Lassan a falevelek színe megváltozik, több ezer árnyalat, avar a talpak alatt jelzi az év ősze fordulását. Ha szemfülesek vagytok, erdőn-mezőn, gyümölcsösökben kószálva mennyei őszi gyümölcsökre lelhetek. Az ismeretlen bogyókkal csak óvatosan! Közületek vannak olyanok, akiknek most kerül első alkalommal iskolatáska a hátára, tele könyvekkel és füze-

tecskékkal, amelyekbe majd első betűiteket gömbölyítitek. Remélem, akik idősebbek vagytok, segítetek, hogy a kisiskolások könnyebben beilleszkedhessenek közéték. Kívánom, hogy ismeretekben gazdagodjatok, hogy bátrak legyetek gondolataitokat megosztani, és türelmesen meghallgatjátok a hozzá fűzöttetek. Kívánom, hogy mindig tudásra szomjasak legyetek, álmodozhassatok, és ötleteiteket megvalósíthassátok!

Ne feledkezzetek el este imádkozni!

### Feladatok:

1. Az e havi Közlöny cikkeinek jelentős része a jövőző nemzedékekért való felelősségről szól. Ennek kapcsán a nemzetségtáblák jutottak eszembe, amelyek az

Ószövetségben lelhetőek fel a legnagyobb gyakorisággal, az Újszövetség csupán Jézus felmenőit ismerteti.

Olvassátok el az 1Móz 29,21–35 és az 1Móz 30,1–24 verseit, majd töltsétek ki a mellékelt családfát.



2. Egészítsétek ki a hiányos mondatokat, megkeresve a zárójelben adott bibliai rész segítségével!
- „Minden ..... gondolj rá, és ő egyengetni fogja ösvényeidet.” (Péld 3,6)
  - „Én pedig ..... énekelek, magasztalom minden reggel hűségedet. Mert erős váram vagy, menedékem, mikor bajba jutok.” (Zsolt 59,17)
  - „Jézus ezt mondta neki: »Ha tehetsz?! Minden ..... annak, aki hisz.«” (Mk 9,23)
  - „Kerüld a rosszat, tégy jót, és ..... lakhatsz mindvégig.” (Zsolt 37,27)
  - „Azután megformálta az Úristen az embert a föld porából, és élet ..... lehelte orrába. Így lett az ember élőlényé.” (1Móz 2,7)
  - „És aki befogad egy ilyen ..... az én nevemben, az engem fogad be.” (Mt 18,5)

3. Szokatlan módszerrel is festgethettek. Ha van kedvetek, gyűjtsetek néhány különböző méretű és formájú falevelet, majd az egyik oldalukat fessétek be vízfestékkel. Ha ezzel megvagytok, egy hófehér lapra nyomjátok rá. A falevelek színes nyomataiból ötletes őszi festményt valósíthattok meg.



# Hittel és kitartással

• Néhány héttel ezelőtt egyik barátom egy önéletrajzt adott a kezembe. Szerzője a Nyitrai család sarja, Csongor, akit én kobátfalvi lelkészként ismertem meg a nagy árvízvet követő szociális munkák során. Mondhatni egy szuszra elolvastam a könyvet. Utána készítenem rá, hogy felhívjam és megköszönjem, hogy papírra vetette ezeket az emlékeket.

Nyitrai-Németh Csongor 444 oldalas könyvében (*Magam nyomában*, Top Invest, Székelyudvarhely, 2020) százhuszonhét fejezetben írja le emlékeit gyermekkorától a lelkészi kinevezésig. Az önéletrajzt öt, sajtóban közölt írással zárja. A könyv ízes, veretes, olykor terjedős szövegformálásán érződik, hogy a szerző a régi, klasszikus szónoki iskola tanonca volt. Sorait a személyiségére jellemző alázat teszi hitelessé, értékessé és olvasmányossá.

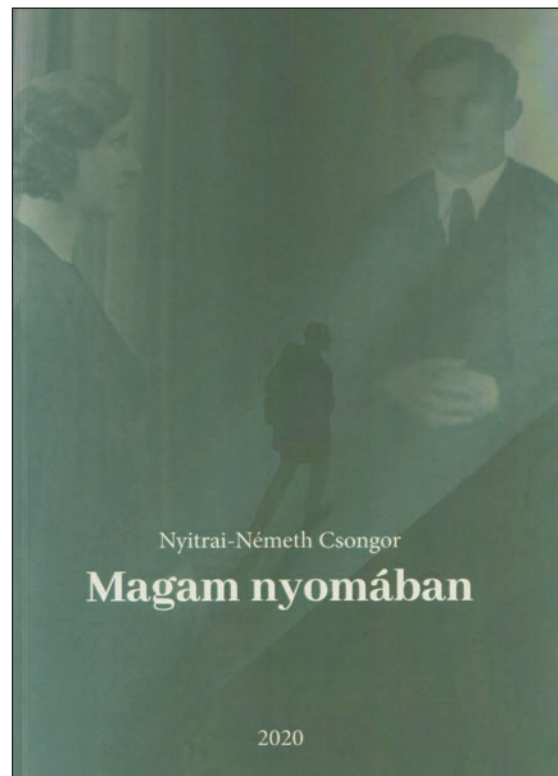
A szerző édesapjának kénosi lelkészsége idején az emberek hétköznap is együtt fordultak Istenhez, a templom falának támasztva a szerszámot, a gazdasági munkaruhában imádságot vezető pappal. A könyvet olvasva az az érzésem, hogy az ott tapasztalt élő és gyakorló hit egy életre életpéldává vált a szerző számára. Akkor is, amikor jóindulatot viszonzott valamilyen munka elvégzésével, akkor is, amikor munka közben tanult és akkor is, amikor a vadadi templom vakolására és szószékének építésére vállalkozott. A történetekben mindenhol visszaköszön, hogy Isten a mi gondviselőnk, és ez számunkra feladatot is jelent. Az egyébként sok drámai eseményt tartalmazó könyv nem keserves vallomás, hanem életigenlés. A történet maga szomorú: a tizenéves ifjú családtagjait több évi börtönre ítélik, ő is fekete bárány lesz a rendszer szemében. Egy megbecsülésnek örvendő életből perifériára kerül, ahol újra kell kezdenie sok munkával, hányódtatással. Mindez benne van a könyvben. Tanulságként, példaként, nem végkicsengésként.

A politikai rendszer szorításából a börtönviselt fiatal, akinek édesanyját huszonöt, édesapját tíz, testvérét hat év börtönre ítélik az 1956-ot követő koncepciós perben, az Aranyos vidékén a nagyszülőknél meghúzódva napszámoskodik, kántorizál, hídépítő segédmunkás, betongyári alkalmazott. Kolozsváron építőtelepen ácsmunkás, kőműves. Annyira eltűnik a rendszer elől, hogy az a jó termelésért kitüntetés is ad az egyébként számkivetett papgyermeknek. Közben esti iskolában érettségi megszerzésére készül. Szerencsét próbál Erdélyen kívül, a tengerparton épü-

ló turisztikai központokban, lakótelepeken. Munkáskatonaként ugyanezt az utat járja, és az iskolát itt sem feledi. Amikor úgy dönt, visszatér Kolozsvárra, így összegez: „Még egy éjszakát Bukarestben töltöttem. Volt időm gondolkodni. Nem a közel négyéves időszakon, hanem azon a jövőn, amely visszatértem után kéne jöjjön [...]” A lakótelepeket építő Kolozsvár világában olyan közegben igyekszik megmaradni, tanulni, több lenni, ahol nem feltétlenül számít értéknek az iskola, és a diplomás ember inkább ellenség, mint barát. A Mikó családnál albérletben lakó fiatal megtapasztalja a munkások, az iskola, az összetartó értelmiségi Mikók világi közti különbséget, hogy végül az érettségi és szakmunkás-igazolvány értékéről ilyen emberi összegzést kapjunk: „Mind a kettőt egyformán becsben tartottam. Egyik igazolta a másikat.”

A sikeres teológiai felvételi után a lelkészképzés világába is betekinthetünk, s közben láthatjuk, hogy a meghurcolt Nyitrai család hittel és kitartással miként építi újjá életét, s végzi az egyház- és népszolgálatot. Akit ilyesmi érdekel, annak a könyvet csak ajánlani tudom. A szerzőnek köszönöm a közlés bátorságát.

DEMETER SÁNDOR LÓRÁND



**Andorkó Ferenc** ny. lelkész (Vargyas), **Czompó János** ny. közgazdász-tanár (Sepsiszentgyörgy), **Csegezi Klára** ny. titkár (Várfalva), **Demeter Sándor Lóránd** lelkész (Székelyderzs), **Gálfalvi Gábor** ny. iskolaigazgató (Alsóboldogfalva), **Karácsonyi József Lehel** teol. hallgató (Marosvásárhely), **László Bernadett** teol. hallgató (Gyepes), **Lőrinczi Eszter** teol. hallgató (Székelykeresztúr), **Magyari Zita Emese** gyakorló segédlelkész (Szentháromság), **Nagy László** lelkész (Marosvásárhely), **Péterffy Enikő** ny. tanár (Kolozsvár), **Rácz Mária** segédlelkész (Kolozsvár), **Sepsiszéki Nagy Balázs** néprajzkutató (Csinód), **Sipos Mónika Rebeka** lelkész (Nagymedesér), **Szécsi Antal** ny. iskolaigazgató (Székelyudvarhely), **Tatár Ágnes Tekla** teol. hallgató (Barót)